

”DET ÄR OLYCKLIGT ATT DET HAR BLIVIT BUSINESS AV FAMILJEHEMSPLACERINGAR”

En kvalitativ intervjustudie om privatiseringen av familjehemsplaceringar

EMMA BJÖRKLUND

SOFIA WALLBOM

Huvudområde: Socialt arbete
Nivå: Grundnivå
Högskolepoäng: 15 hp
Program: Socionomprogrammet
Kursnamn: Examensarbete inom socialt arbete
Kurskod: SAA056

Handledare: Lennart Räterlinck

Termin: [HT-22]

DET ÄR OLYCKLIGT ATT DET HAR BLIVIT BUSINESS AV FAMILJEHEMSPLACERINGAR

Författare: Emma Björklund och Sofia Wallbom

Mälardalens universitet

Akademin för hälsa, vård och välfärd

Socionomprogrammet

Examensarbete inom socialt arbete, 15 högskolepoäng

Höstterminen 2022

Sammanfattning

Syftet med studien, som grundar sig i en kvalitativ ansats, är att genom semistrukturerade intervjuer få uppfattning om vilka positiva och negativa aspekter det finns med privatisering av barn- och ungdomsvård. Dessutom grundar sig studien på att upptäcka socialarbetare upplevda skillnader i uppföljningsarbetet hos kommunalt utredda familjehem respektive konsulentstödda familjehem. Utifrån tidigare forskning framgår det att barn och vuxna är väldigt beroende av kontinuitet gällande att träffa samma socialarbetare för att uppleva situationen på ett bra sätt. Stor omsättning av socialarbetare leder till att upplevelsen med dessa inte blir lika bra och att förtroendet för socialarbetaren sjunker.

Genom tematisk analys framkom det att uppföljningen av placerade barn skiljer sig beroende på om barnet är placerat i kommunal eller privat verksamhet. I studien framkommer det att socialtjänsten besitter det yttersta ansvaret för det placerade barnet men saknar insyn i de privata aktörernas arbete. Det finns inte heller någon granskning från IVO gällande de privata verksamheterna. Detta skapar en osäkerhet om barnets behov tillgodoses på rätt sätt.

Nyckelord: Konsulentstödda familjehem, privata aktörer, barnperspektiv, uppföljningsarbete, New Public Management, utvecklingsekologisk teori, familjehem.

IT IS UNFORTUNATE THAT IT HAS BECOME A BUSINESS OF FOSTER CARE

Authors: Emma Björklund och Sofia Wallbom

Mälardalen university

School of Health, Care and Social Welfare

The Social Work Program

Thesis in Social Work, 15 credits

Autumn term 2022

Abstract

The purpose of this study is to get an idea through a qualitative method based in semi-structured interviews of which positive and negative aspects exist with the privatization of child and youth care. In addition, the study is based on discovering social workers perceived differences in the follow-up work of municipally investigated family homes and consultant-supported family homes. Previous research conclude that children and adults are very dependent on continuity in meeting the same social worker to experience the situation in a good way. A high turnover of social workers generates a bad experience and a lack of trust between the social worker and client.

Through thematic analysis, it emerged that the follow-up of placed children differs depending on whether the child is placed in a municipal or private operation. In the study it appears that the social service has the ultimate responsibility for the placed child but lacks insight into the work of the private operations. This creates uncertainty as to whether the child's needs are being met in the right way.

Keywords: Consultant-supported family homes, private actors, children's perspective, follow-up work, New Public Management, development ecological theory, foster homes.

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
2	BAKGRUND	2
2.1	Lagstiftning	3
2.2	Statistik	4
2.3	Syfte och frågeställning	5
3	TIDIGARE FORSKNING	5
3.1	Uppföljning och delaktighet.....	6
3.2	Privatisering av sociala tjänster inom barn- och ungdomsvården och dess konsekvens.....	7
3.3	Sammanfattning och reflektion av tidigare forskning.....	8
4	TEORIER.....	9
4.1	Utvecklingsekologisk teori	9
4.2	Barnperspektivet	11
4.3	Organisationsteori.....	12
4.4	Motivering av val till teorier	14
5	METOD.....	14
5.1	Val av metod	14
5.2	Urval	15
5.3	Datainsamling och genomförande	15
5.4	Databearbetning och analysmetod	16
5.5	Tillförlitlighet och Äkthet	17
5.6	Etiska ställningstaganden	19
6	RESULTAT OCH ANALYS	20
6.1	Presentation av respondenterna	20
6.2	Uppföljning	20
6.2.1	<i>Uppföljningen från socialtjänstens perspektiv.....</i>	<i>20</i>

6.2.2	<i>Uppföljningen ur konsulentstödda verksamheters perspektiv</i>	<i>21</i>
6.2.3	<i>Uppföljningen av familjehemmet och barnet.....</i>	<i>21</i>
6.2.4	<i>Analys av temat uppföljning</i>	<i>23</i>
6.3	Barnperspektivet	24
6.3.1	<i>Analys av temat barnperspektivet</i>	<i>26</i>
6.4	Privatisering.....	27
6.4.1	<i>Samarbete och relation mellan kommunen och konsulentstödda verksamheter</i>	<i>27</i>
6.4.2	<i>Upplevda skillnader mellan kommun och konsulentstödda verksamheter</i>	<i>28</i>
6.4.3	<i>Ekonomi.....</i>	<i>28</i>
6.4.4	<i>Analys av temat privatisering</i>	<i>29</i>
7	DISKUSSION.....	30
7.1	Metoddiskussion	32
8	SLUTSATSER.....	33
	REFERENSLISTA	35
	BILAGA A. MISSIVBREV	
	BILAGA B. INTERVJUGUIDE	
	BILAGA C. ARBETSFÖRDELNING	

1 INLEDNING

Vid en tillsyn av inspektionen för vård och omsorg (IVO) som gjordes under året 2015 visade det sig att det förekommer brister inom utredningar av familjehem, uppföljning och egenkontroll av kvalitén i verksamheten. I mindre kommuner var det vanligare att dessa brister uppstod. Tre av de fyra granskade kommunerna hade svårt att anställa tillräckligt med socionomer. Enligt IVO var den viktigaste iakttagelsen under tillsynen att problemet med att anställa socionomer påverkade barnens möjlighet att ha kontakt med sin socialarbetare. I samma undersökning framkom även information angående uppföljning och att kommuner behöver bli bättre på att följa upp sina ärenden gällande familjehemsplaceringar (Inspektionen för vård och omsorg, 2016).

En av de konsekvenser som uppstår av personalbristen är att det inte finns tid för rekrytering av familjehem. Kommunen väljer på grund av tidsbrist att inte granska de konsulentstödda familjehemmen som anställs. En annan konsekvens av den höga personalomsättningen är att barnen som placeras ofta får byta socialarbetare. Detta leder till att socialarbetaren och barnet inte har tid att bygga upp en bra relation och det minskar chansen att socialarbetaren handlar i barnets intresse. Uppföljningen och planeringen kring barnets placering påverkas också då barnets delaktighet kan glömmas bort eller åsidosättas. I två av de kommuner som IVO granskade besökte inte socialarbetaren de barn som var placerade i den utsträckning som hen borde (Inspektionen för vård och omsorg, 2016).

I en rapport från lyfter Socialstyrelsen den brukarenkät som placerade barn fått genomföra. Där visar det sig att barnen inte har mycket att säga till om och har svårt att påverka sin vardag. Flera barn beskrev att de hade en dålig relation till sin socialarbetare och uppfattade denne som frånvarande. För att barnen situation skall förbättras lyfts det i rapporten att goda relationer mellan socialarbetare och barnet kan leda till fler regelbundna uppföljningar där barnet blir lyssnat på. Detta kan även vara en avgörande del i att barnen har det bra i sitt familjehem. Uppföljningarna kan även bidra till att socialarbetaren ser vad varje enskilt familjehem är i behov av för olika stöd för att kunna genomföra sitt uppdrag så bra som möjligt (Socialstyrelsen, 2021).

Under de senaste decennierna har tillvägagångssättet i socialt arbete skiftat i riktning mot New Public Management (NPM) i Europa. Sverige har genom historien haft djupt rotade kopplingar till den socialdemokratiska välfärdsmodellen som är byggd på universella värderingar och ett betydande statligt engagemang och ansvar. Introduktionen av NPM i Sverige skedde enligt en tydlig struktur som introducerade strategier och praxis som var NPM-inspirerade. Detta innebar en märkbar förändring för områden för skydd av barn och ungdomar (Höjer & Forkby, 2011). NPM har under de tre senaste decennierna fångat upp trender gällande marknadsföring och privatisering inom den offentliga sektorn i många västerländska länder. NPM innehåller en mängd olika reformer och organisatoriska förändringar som är till för att göra den offentliga sektorn mer effektiv. Förändringar

gällande procedurer inkluderar att underlätta konkurrensen mellan potentiella tjänsteleverantörer med betoning på kostnadseffektivitet och decentralisering av förvaltningen. De organisatoriska förändringarna inkluderar beställare/leverantörsplittringar, etablerandet av kvasi-marknader samt outsourcing. Den totala effekten av NPM i Sverige har i jämförelse med andra västländer ansetts måttlig (Meagher, Lundström, Sallnäs & Wiklund, 2016).

Stefan Wiklund (2011) skriver att familjehem befinner sig i ett diffust gränsland mellan offentlig och enskild verksamhet på grund av att de inte slutit ett anställningsavtal med den placeringsansvariga kommunen. Samtidigt bedriver inte familjehemmen näringsverksamhet i juridisk mening. Familjehemmens verksamhet bedrivs på basis av ett uppdragsavtal där ersättning utgår i form av arvode och omkostnadsersättning. Vårdformen har på senare tid utvecklats till att bli en konkurrensutsatt marknad på grund av förekomsten av konsulentstödda familjehem. De konsulentstödda familjehemmen tillhandahålls av privata aktörer som själva har utrett och kontrakterat familjehemmet samt erbjuder hemmen tjänster i form av handledning. Placering i familjehem har varit den vanligaste formen av placering av ett barn utanför hemmet men en förändring har skett under de senaste åren. Trots att vårdideologiska argument talar för att placering i familjehem gynnar barnets utveckling har placering inom institutionsvård ökat. Institutionsvården står under kommunen och länsstyrelsens tillsyn och Socialstyrelsen har det största ansvaret (Wiklund, 2011).

Studiens problemformulering grundar sig på information från både socialtjänsten och konsulentstödda verksamheter där det eftersträvas att erhålla kunskap som dessa socialarbetare har gällande uppföljning och samarbetet mellan organisationer. För att besvara studiens syfte kommer utvecklingsekologisk teori, barnperspektivet och organisationsteori att användas för att kunna urskilja och tolka socialarbetares upplevelse av uppföljningen vid placering av ett barn. Med det stigande användandet av konsulentstödda verksamheter inom kommuner lämnas alltmer ansvar om barnens familjehemsvistelse hos konsulentstödda verksamheter. Detta kan ses som en effekt av NPM som sker alltmer i den sociala sektorn. De konsulentstödda verksamheternas vinstdrivna fokus kan också påverka hur barnens behov beaktas. Frågan är om kvalitén gällande omvårdnad av barnets placering utanför hemmet möter den standard som socialtjänsten är tvungna att uppnå enligt socialtjänstlagen.

2 BAKGRUND

Familjehem, tidigare kallade fosterhem, är familjer som tar emot barn och unga som av olika anledningar inte kan bo kvar i sina egna hem. För att barnet ska få de bästa förutsättningarna som möjligt är det viktigt att vården i familjehemmet är trygg, ändamålsenligt och präglas av kontinuitet. Ansvaret för att rekrytera och utreda familjehem har socialtjänsten i varje kommun. Kommunen måste även erbjuda familjehemmen utbildning samt granska dem att

de bedriver den vård de ska och att den vården håller god kvalitet. Enligt Socialstyrelsen finns det två bedömningsmetoder som kommunerna kan använda när de utreder familjehem. Dessa två metoder är BRA-fam och Familjehemsvinjetter (Socialstyrelsen, 2022). För att få bedriva en verksamhet som föreslår jourhem och familjehem för ett barn till socialnämnden krävs det ett tillstånd från IVO. Socialstyrelsen utfärdar föreskrifter och allmänna råd angående de krav som ställs på verksamheten då den måste uppfylla kraven på god kvalitet och säkerhet. Socialnämnden är skyldiga att ingå ett avtal med det blivande familjehemmet rörande de åtaganden som nämnden respektive familjehemmet har när det gäller det skydd och stöd som barnet behöver under placeringen. Detta krav gäller även om familjehemmet förmedlas genom en konsultverksamhet. Socialnämnden har samma ansvar för de barn som är placerade i kommunens familjehem som de har över de barn som är placerade i konsulentstödda familjehem (Socialstyrelsen, 2017).

Det svenska välfärdssystemet har precis som i andra skandinaviska länder teoretiskt följt en ”socialdemokratisk” modell. Denna modell kännetecknas oftast genom en relativ jämställdhet och ett förhållandevis komprimerat socialt trygghetsnät. Något som skiljer sig från exempelvis USA eller Storbritannien är att ungdomsbrottslighet inte finns inom ett separat straffsystem utan existerar inom socialtjänstens ramar vilka måste beakta barnets bästa (Wiklund & Sallnäs, 2011). Sverige har till skillnad från många andra länder ett barnskyddssystem som är familjeinriktat. Detta innebär att socialarbetare och socialtjänst ska arbeta för att bevara familjens sammanhållning och undvika placering utanför hemmet i så stor utsträckning det går. Familjecentrerat arbete har kritiserats för att det läggs för stor vikt vid vad föräldrarna har för åsikter samt att barnets önskemål och behov glöms bort (Höjer & Forkby, 2011).

Socialtjänstlagen är en ramlag i svensk lag som reglerar socialtjänstens skyldighet att skydda barn från att fara illa. Socialtjänsten arbetar för en placering där en placering utanför hemmet är tänkt som en tillfällig lösning och att syftet är att återföre barnet med sina föräldrar. Enligt socialtjänstlagen är det viktigt att bibehålla kontakten mellan barn och deras biologiska nätverk. Majoriteten av de biologiska föräldrarna behåller sin lagliga vårdnad av barnet under hela placeringsperioden (Höjer, 2011). Under 1990-talet har det skett förändringar inom det svenska välfärdssystemet som har haft konsekvenser som exempelvis nedskärningar i de offentliga utgifterna. Vissa grupper i samhället har påverkats mer på grund av till exempel åtstramningar gällande invandrarbidrag och bidrag för ensamstående föräldrar med låg inkomst (Höjer & Forkby, 2011).

2.1 Lagstiftning

Sverige har vissa förpliktelser att vidta åtgärder när det gäller att skydda barn. Dessa förpliktelser har sin grund i Förenta nationernas (FN) konvention om barns rättigheter. Konventionen anser att samhället har en skyldighet att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder. Dessa åtgärder kan vara administrativa, sociala och i utbildningssyfte. Konventionen tar även upp ansvaret som samhället har att skydda barn mot psykiska och fysiska övergrepp, alla former av våld, vanvård, sexuella övergrepp mm. I Sverige röstades förslaget om att göra

FN:s konvention om barns rättigheter att finnas med i svensk lag juni 2018 och kom att träda i kraft den 1 januari 2020. För att öka kunskapen om barnets rättigheter har regeringen tillsatt en barnombudsman som har till ansvar att informera regioner och kommuner om den nya lagen. Grundpelaren i barnkonventionen från FN är att arbetet alltid ska vara till barnets bästa. Detta på grund av att barn har ett lika högt människovärde som en vuxen samt att barn är sårbara och behöver särskilt skydd och stöd. Barnkonventionen kräver att de beslutande myndigheterna ska, så långt som möjligt, försäkra sig om att barnets bästa har beaktats samt att detta har redovisats i beslutsprocessen (Lundgren, 2022).

Enligt 6 kap. 1§ Socialtjänstlagen (SoL) har socialnämnden ett ansvar att sörja för den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än sitt eget. Dessa personer bör därför erbjudas annat boende som exempelvis familjehem, hem för vård eller boende samt stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år. Socialnämnden har även ansvar att se till att den enskilde som genom nämndens försorg har placerats i ett annat hem än det egna får god vård. Vården som erbjuds bör utformas att den främjar individens samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön. För alla placeringsformer som socialtjänsten kan erbjuda med lagstöd från socialtjänstlagen nämns bland annat principen angående kontinuitet. Med kontinuitet innebär det att den enskilde får möjlighet att behålla kontakten med samma socialarbetare även om behandlingsformerna växlar. Exempelvis kan kontakten med socialarbetaren minska eller helt försvinna under institutionell vård vilket gör att klienten kan ha svårt knyta kontakt eller känna förtroende för den nya socialarbetare när vården upphör. En kontinuerlig kontakt med klienten i ett sådant skede är därför önskvärt. Principen gällande kontinuitet kan även vara med och hjälpa socialarbetaren att bibehålla ett helhetsperspektiv (Lundgren, 2022).

Enligt 6 kap. 2§ SoL är det kommunen som ansvarar för att det ska finnas tillgång till bland annat familjehem. Enligt 6 kap. 3§ SoL kan vissa hem tillgodoses av staten. Enligt 6 kap. 6b§ SoL ska det finnas ett avtal mellan socialnämnden och det tilltänkta familjehemmet. I avtalet ska också de åtaganden som båda parter kommit överens om gällande barnets placering. Enligt 6 kap. 6c§ SoL är det socialnämndens ansvar att utbilda familjehemmen med den utbildning som behövs samt att 7a§ i samma kapitel nämner att socialnämnden ska vara behjälpliga med råd och stöd för dem som vårdar barnet. Enligt 6 kap 7b§ SoL ska socialnämnden noga följa vården som barnet får i ett familjehem. Detta ska uppnås genom regelbundna personliga besök i hemmet som barnet vistas, enskilda samtal med barnet och samtal med vårdnadshavare. Enligt 6 kap. 7c§ SoL ska kontakten med barnet ske genom en utnämnd socialarbetare och denna socialarbetare ska även vara den som besöker barnet regelbundet eller efter barnets egna behov eller önskemål. Enligt 6 kap. 8§ SoL ska socialnämnden var sjätte månad överväga om barn som är placerade utanför hemmet fortfarande behöver fortsatt vård (Socialtjänstlag [SoL], 2022).

2.2 Statistik

Antalet barn och unga som behövde heldygninsatser under 2021 var 26 200. Detta var 1100 individer färre än året innan. Pojkar i 15-års åldern var den mest förekommande gruppen hos

de som behövde heldagsinsatser. Andelen pojkar som behövde heldagsinsats var 57 procent respektive 43 procent flickor år 2020. Av de barn och unga som behövde heldagsinsats var hälften över 15 år. Den vanligaste placeringsformen för dessa barn och unga var familjehem. År 2021 var 18 700 barn och unga placerade i familjehem vilket var en minskning med 700 individer. Fördelningen av de familjehemsplacerade var 51 procent pojkar och 49 procent flickor. Pojkar förekommer i majoritet i alla placeringsformer men under de senaste åren har en utjämning skett mellan könen. Den vanligaste sortens insats var den frivilliga som ges med stöd av 4 kap. 1§ SoL. Majoriteten av de heldagsinsatser som socialtjänsten gav ut 2021 var frivilliga (Socialstyrelsen, 2022).

2.3 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka om socialarbetare upplever att det finns skillnader gällande uppföljningsarbetet av placerade barn inom kommunens utredda familjehem kontra konsulentstödda familjehem. Frågeställningarna vi kommer utgå ifrån lyder följande:

1. Hur upplever socialarbetare på kommunen samt konsulentstödda verksamheter att uppföljningen av de placerade barnen i kommunalt utredda familjehem respektive konsulentstödda familjehem fungerar?
2. Vilka för- och nackdelar av privatiseringen anses finnas enligt socialarbetare på kommunen respektive konsulentstödda verksamheter.

3 TIDIGARE FORSKNING

Vi kommer under denna rubrik att presentera 10 artiklar. Vi kommer utgå från de tre underrubrikerna uppföljning och delaktighet, privatisering av sociala tjänster och sammanfattning och reflektion av tidigare forskning.

Litteratursökning för vår studie är gjord i databaserna: Social service abstract, Google Scholar, DiVA och i universitetsbibliotekets databaser. För att i dessa databaser hitta relevant information som är till nytta för vår studie har vissa sökord identifierats. Dessa sökord är följande: New public management (NPM), privatization, follow-up, social work, foster care, familjehem, uppföljning, biologiska föräldrar och privatisering.

För att få inspiration och hitta relevant fakta har vi även tittat på källor som andra liknande studier grundar sig på. I vår tidigare forskning har studier genomförda både internationellt och i Sverige använts som är av relevans för ämnet om uppföljning av placerade barn i privata aktörer och via kommunen och dess skillnader. Relevanta föreskrifter som berör ämnen som uppföljning av barn, privatisering, familjehemsplacering och NPM. I dessa föreskrifter har kapitel och lagrum som är av relevans för ämnet använts.

3.1 Uppföljning och delaktighet

I en studie gjord i Stockholms län lyfter Tham (2017) att omsättningen av personal inom barn- och ungdoms ökat kraftigt under de senaste åren. Problem med rekrytering, ett psykiskt påfrestande arbete och ökat antal sjukskrivningar är några påverkande faktorer. I studien beskrivs skillnader i arbetet med den sociala barn- och ungdomsvården mellan åren 2003 och 2014. År 2003 beskrivs arbetsuppgifterna mer fria och behovsstyrda där råd- och stödsamtal var en stor del av arbetsuppgifterna. År 2014 beskrivs arbetsuppgifterna till en betydligt högre grad vara budgetstyrda där arbetet inte är lika fritt och kvalitetsstandarderna har sjunkit (Tham, 2017).

Lundström et al. (2021) beskriver i sin artikel att Sverige i många delar skiljer sig från hur barnvården går till i många andra länder. I Sverige är fokuset att förstå den psykosocial situation som pågår och se till att barn och förälder har en god anknytning. Är barnet i behov av placering på grund av exempelvis att föräldern inte kan tillgodose barnets behov är det en dysfunktion inom familjen. Beslut vill socialarbetare i så långt det går kunna fatta i samråd med föräldern (Lundström et al., 2021). Något som skiljer Sverige med många andra länder är att i exempelvis England sker alla placeringar av barn genom vinstdrivande privata aktörer. I USA och Australien däremot sker de flesta placeringar via ideella privata organisationer som inte tar ut vinst på samma sätt (Sellick, 2011).

Fylkesnes et al. (2021) gjorde en studie i Norge där barn som varit placerade i familjehem minst sex månader fick svara på frågor om hur de ansåg att placeringen skulle kunna bli bättre. Barnen fick svara på frågor i olika kategorier där en kategori handlade om hur uppföljningen fungerade. Något som barnen tog upp var att det i flera fall kändes som det saknades okunskap om bland annat NPF (Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning) som asperger som flera barn hade diagnostiserats med. Barnen ansåg att uppföljningen gjordes lika dant med alla barn och att socialarbetarna kom dit och gjorde uppföljningen mest för att göra den. Ett barn poängterade vikten av att göra personliga uppföljningar där socialarbetaren har tid att lära känna barnet och se vad för slags uppföljning det barnet är i behov av. Ett barn berättade att denne tillsammans med sin socialarbetare nu för tiden har uppföljning två gånger per år då de inte behövs mer. Tidigare var barnet i behov av att träffa socialarbetaren oftare och då gjordes uppföljningarna mer frekvent (Fylkesnes et al., 2021).

Precis som tidigare nämnd författare lyfter Lindahl & Bruhn (2018) likande dilemman, även dem i Sverige. Oavsett vilken placeringsform barnet är placerad i, via kommunen eller via privat aktör, har kommunens socialtjänst det yttersta ansvaret. Däremot har det visat sig att det i många fall av placeringar finns stora brister. Ofta är det uppföljningsarbetet som brister och ofta blir nedprioriterat för mer akuta händelser. Bristerna i uppföljningen kan även bero på brister i relationen mellan barnet och socialarbetaren. Författarna lyfter även att barnet och socialarbetaren skall ha en god, förtroendefull och kontinuerlig kontakt med varandra. Denna kontakt kan i många fall hjälpa barnet om denne inte skulle trivas eller ha det bra i sitt familjehem. De placerade barnen har i flera fall en negativ eller fientlig relation till sin socialarbetare. Detta kan ligga till grund för att barnet uppger att socialarbetaren ses som en person med makt. Detta beror i flera fall på tidsbrist, brist på förtroende och tillgänglighet (Lindahl & Bruhn, 2018).

Höjer (2021) genomförde en studie i Sverige där biologiska föräldrar vars barn blivit placerade fick dela med sig av sina åsikter och synpunkter på hur de tycker upplevelsen varit. Något som flera av föräldrarna beskriver är relationen till sin socialarbetare. De som vid flera tillfällen fått byta socialarbetare upplever att de inte fått vara lika delaktiga i processen som de som har haft samma socialarbetare under hela processen. I vissa fall upplevde föräldrarna att de inte blev lyssnade på utan i stället blev deras föräldraförmåga ifrågasatt direkt. Detta upplevs av föräldrarna hända när socialarbetarna ofta byts ut och det är svårt att komma vidare när föräldrarna hela tiden behöver börja om och berätta sin historia när de möter nya socialarbetare (Höjer, 2021).

En aspekt som Salas Martinez et al. (2014) lyfter i samband med forskning inom familjehemsvård är det fortsatta kontakten med de biologiska föräldrarna. I denna artikel med information ifrån Spanien beskrivs det att var sjätte socialarbetare som medverkar vid umgänge mellan barnet, familjehemmet och de biologiska föräldrarna upplever situationen som stressig. I artikeln framkommer det att 41% av familjehemmen ansåg att barnen påverkades negativt av umgänget. Av umgänget kom i fler fall konsekvenser som att barnet blev mer barnsligt, fick ångest och försöker att ställa familjehemsföräldrarna och biologiska föräldrarna mot varandra. Utifrån vad de placerade barnen kände om umgänget med dennes biologiska föräldrar uppgav 57 % att de kände sig oroliga inför besöket. Trots detta lyfter artikeln att det i dem flesta fall är viktigt att ha en relation till sina biologiska föräldrar. Fördelar med detta kan vara att det blir en känsla av sammanhang i barnets livsberättelse, för dennes identitetsutveckling samt att barnet ska vara medvetet om sin bakgrund och varför situationen ser ut som den gör. Författarna lyfter däremot också i sin artikel att umgänge med biologiska föräldrar kan vara skadligt och påverka barnets förmåga att anpassa sig till familjehemmet (Salas Martinez et al., 2014).

3.2 Privatisering av sociala tjänster inom barn- och ungdomsvården och dess konsekvens

Järkestig Berggren et al. (2021) beskriver i sin studie utförd i Sverige den privatisering som mellan 2013–2016 tog fart inom barnutredningar. Utifrån studiens resultat påvisas det inte att privatiseringen påbörjats utifrån politiskt styre. Privatiseringen anses i stället startats som en följd till att fler olika händelser inträffade under samma tid och genererade i att privatiseringen påbörjades. Dessa händelser var att under åren 2013–2016 ökade antalet barnskyddsutredningar drastiskt. Detta gjorde att företag som var redo att utöka sitt arbetsområde kunde ”avlasta” socialtjänsten genom att hjälpa dem. Flera av de socialarbetare som arbetade inom socialtjänsten sa upp sig till följd av hög arbetsbelastning och det öppnade upp för de privata företagen att ta sig in på marknaden. Idag genomförs inte lika många barnskyddsutredningar som under tidigare nämna år men trots det finns det fortfarande gott om privata aktörer inom området (Järkestig Berggren et al., 2021).

Meagher et al. (2016) tar i sin studie upp hur barn och ungdomsvården inom socialtjänsten i Sverige förändrats under åren och hur socialtjänsten blivit en allt större marknad som företag kan bygga på och expandera. Socialtjänstens struktur bygger alltmer på New Public

Management (NPM) som främjar tillväxten av outsourcing. I och med detta gynnas privata företag och vinstdrivande aktörer kan ta plats på marknaden. I och med det ökade antalet privata aktörer har tidigare forskning upptäckt svårigheter med att upptäcka och kontrollera att aktörerna håller god kvalitet på sina tjänster. Socialtjänstens medarbetare blir i vissa sammanhang tvingade att kunna lite på de privata aktörerna, konsulenter, vilket de enligt studien visar att de inte alltid känner att de kan lita på (Meagher et al., 2016).

Höjer & Forkby (2011) beskriver i sin studie om Sverige vissa dilemman med att använda sig av privata aktörer. Som Meagher et al (2016) tidigare nämnde har socialarbetarna i fler fall svårt att kunna lita på de privata aktörerna. Höjer & Forkby (2011) beskriver att det i flera fall kan vara svårt att se hur familjehemmet fungerar. I flera fall är det svårt att veta vad det kan erbjuda och vad som passar barnets behov bäst. Ofta ser socialarbetarna bara information på ett papper och utifrån det lämna barnet till de hemmet som privata aktörer tagit fram. Problemet blir då också att det är socialtjänstens egna socialarbetare som har det främsta ansvaret för barnet trots att de inte har så stor inblick i hur barnets egentliga placering ser ut. Problemet med att hitta nya privata samarbetspartners lyfts upp med problematisering om att socialarbetare ofta inte vet om de privata aktörer de samarbetar med håller den kvalitativa nivå som de bör (Höjer & Forkby, 2011).

Lundström et al. (2021) tar upp i sin studie utförd i Sverige problemen med privata aktörers marknadsföring av sitt företag. Tidigare lyftes aspekten av att socialarbetare i socialtjänsten har en förhållandevis liten insyn i hur de privata aktörerna utför sin vård och hur de arbetar. De privata aktörerna använder sig i många fall genom marknadsföring för att synas. Marknadsföringen är i många fall riktad så de önskade resultatet främst belyses. Denna marknadsföring grundar sig ofta socialtjänstens beslut på att välja att använda sig av aktören även om det som står inte alltid är helt tillförlitligt. I många fall i Sverige har den privata barn och – ungdomsvården omtalats gällande att den är vinstdrivande, tillfällen där misshandel utförts och olika vårdskandaler. Dessa står då ofta till grund i den marknadsföring som sker. Att de privata aktörerna lyfter detta och behövt ta ställning och i sin marknadsföring behöva försvara privata tjänster inom barn och- ungdomsvård. När det däremot gäller de kommunala aktörer som finns trycker de på delar i sin marknadsföring som exempelvis att de är ”sambhällsaktörer som tar ansvar” och ägs av allmänheten. När det gäller de privata aktörernas marknadsföring av tjänster lyfts nästan aldrig klienters upplevelser av aktören. De nämner att de använder sig av standardiserade bedömningsmetoder och utvärderingar men resultatet av dessa syns ofta inte för allmänheten. Däremot lyfts ofta de goda samarbete med socialtjänsten och dess socialarbetare (Lundgren et al., (2021).

3.3 Sammanfattning och reflektion av tidigare forskning

Utifrån tidigare forskning har vissa områden hittats som kan kopplas till varandra. När det gäller uppföljningsarbetet lyfter Fylkesnes et al (2021) att barn i studien påpekar att de gärna ser en god relation till sin socialarbetare för att de ska tycka att uppföljningen blir så bra och personlig som möjligt (Fylkesnes et al., 2021). Fler som lyfter denna aspekt är Höjer (2021) som beskriver att även de biologiska föräldrarna är i stort behov av kontinuitet hos

socialarbetarna. Dels att de får vara med i hela processen, dels att får träffa samma socialarbetare varje gång. (Höjer, 2021). Utifrån detta dras reflektionen att det är av väldigt stor betydelse att kunna träffa samma socialarbetare vid samtliga tillfällen och kunna bygga upp en så bra relation som möjligt.

Något som flera författare har lyft i sina studier är vikten av att ha kontinuitet och relation till sina socialarbetare. Både när det gäller uppföljningen av placerade barn behövs kontinuitet, relation och förståelse för barnet som person och dennes situation (Fylkesnes et al., 2021). Samma sak gäller när socialarbetare möter föräldrar. För att situationen ska bli så bra som möjligt upplever föräldrar att de måste få bli lyssnade på och skaffa sig en relation med sin socialarbetare (Höjer, 2021). En aspekt som lyfts är de biologiska föräldrarnas roll i placeringen. I vissa fall som tidigare nämnt får de biologiska föräldrarna inte alltid vara en del av placeringsprocessen (Höjer, 2021). Däremot lyfts vikten av att ha en god kontakt med sina biologiska föräldrar trots att 57 % av barnen kände oro inför umgänget och att nästan hälften av barnen påverkades negativt efter umgänget (Salas Martinez et al., 2014). Hur ska umgänget kunna bli bra om de biologiska föräldrarna inte får vara med i placeringsprocessen samt att barnen i flera fall känner oro inför träffen.

En annan aspekt som flera författare lyfte som ett problem med privata aktörer är socialtjänstens bristande insyn i hur de arbetar. Meagher et al. (2016) beskriver att Socialtjänsten i fler fall utan insyn behöver lita på att de privata aktörerna utför den form av vård som de sagt att det ska (Meagher et al., 2016). Höjer och Forkby (2011) påpekar samma problem som tidigare nämnt. I och med att socialtjänsten har det yttersta ansvaret kan det vara svårt att utifrån väldigt lite information se om barnet får den bästa vård som den kan få (Höjer & Forkby, 2011). I och med att privata aktörer i flera fall i deras marknadsföring måste försvara de privata aktörers arbete kan marknadsföring i flera fall vara både riktad och försvarande samt att klienternas egna åsikter ofta inte lyfts (Lundgren et al., 2021). Den tidigare forskningen är framtagen för att öka förförståelsen för ämnet samt för att kunna jämföra tidigare forskning med resultatet vi fått fram.

4 TEORIER

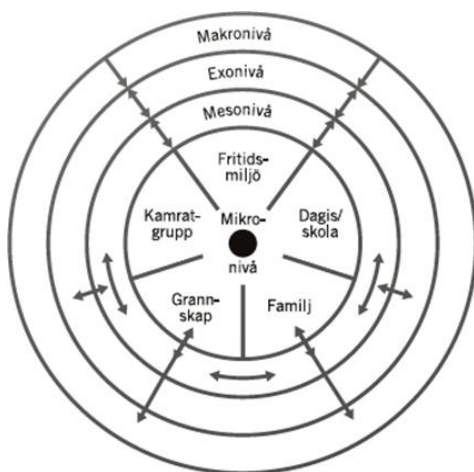
Nedan presenteras de tre teorier som kommer användas i examensarbetet. De teorier som kommer att användas är utvecklingsekologisk teori, barnperspektivet och organisationsteori med inriktning på den målstyrda modellen.

4.1 Utvecklingsekologisk teori

Utvecklingsekologisk teori är en teori som arbetades fram av den amerikanska forskaren Urie Bronfenbrenner. Teorin framkom som en reaktion på den allmänt rådande utvecklingspsykologin där forskare endast studerar den enskilda individen, oberoende av sitt

sammanhang. Detta gjorde det möjligt att kunna studera individen i laboratorium och testrum. Bronfenbrenner menade att utvecklingen av en individ sker i ett sammanhang genom ett samspel och interaktion med olika omgivningsfaktorer. Detta innebar att individen kunde studeras i den vardagliga miljö där dessa omgivningsfaktorer uppkom. Mycket av Bronfenbrenners forskning handlade om barnets utveckling men han menade även att utveckling är någonting som sker under hela livet och därför kan utvecklingsekologisk teori tillämpas under hela livsloppet. Utvecklingsekologisk teori kom till Sverige under slutet av 1970-talet och främst inom pedagogikområdet. På senare tid har det blivit vanligare att referera till utvecklingsekologisk teori när det gäller relevanta teoretiska perspektiv av sociala problem. Teorin är en viktig del av det nätverksterapeutiska arbetet och kan användas för att förstå barns beteendeproblem i exempelvis skolan (Andersson, 2013).

Utvecklingsekologi som har sina rötter inom psykologin är inte det samma som socialekologi. Socialekologin fick stor utbredning under 1960-talet som ett teoretiskt perspektiv gällande relationen mellan samhället och naturen. Bronfenbrenners utvecklingsekologi utvecklades under 1970-talet och tar inspiration från psykologisk ekologi. Enligt den utvecklingsekologiska modellen finns det fyra analysnivåer. Dessa nivåer ligger inte hierarkiskt över varandra utan omsluter varandra (Andersson, 2013).

Figur 1. Modell av den utvecklingsekologiska strukturen enligt Bronfenbrenner (Andersson, 2013).

I mitten av cirkeln finns individen i sina närmiljöer. På den första nivån, den så kallade mikronivån, finns de interaktioner som förekommer mellan individen och hans närmiljöer. Dessa närmiljöer kan exempelvis vara familjen, skolan, arbete mm. Nästa nivå är mesonivån där interaktionen mellan olika närmiljöer sker. Exonivån ligger utanför individens direkta vardagsverklighet och denna nivå kan exempelvis vara kommunala resursen eller lokalpolitik. Alla dessa nivåer samspelar med samhällsförhållanden, normer och värderingar som finns på en nationell nivå, eller makronivå (Andersson, 2013).

Det utvecklingsekologiska perspektivet betonar samspelet mellan människor och de miljöer som individen kommer i kontakt med. Exempel de sociala, fysiska, kulturella och politiska miljöerna. I Europa och stora delar av Nordamerika har beskrivningar av praxis som finns angående barn- och ungdomsvård ha likheter med Bronfenbrenners utvecklingsekologiska

teori som erkänner olika sammanhangs betydelse för barnets utveckling. Det går även att hitta Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori i olika modeller som finns att hitta inom barn- och ungdomsvården. Ett exempel på detta är paraplymodellen som utvecklades 1993 och var den första och mest omfattande av barn- och ungdomsvårdens praktik. Kubmodellen är en modell som har arbetats fram ur paraplymodellen. Kubmodellen förlänger paraplymodellen genom att skildra den tredimensionella interaktionen mellan miljöer inom praktiken, ålder och utveckling av målpopulationen och den grundläggande allmänna praxisfunktionen. Lökmodellen utvecklades 1991 och var den första modellen som officiellt byggde på Bronfenbrenners arbete. Lökmodellen skulle spegla ett ekologiskt perspektiv där hänsyn skulle tas till ömsesidig samspel mellan den mänskliga utvecklingen och de många miljöer i vilket det inträffar. Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv avbildas i lökmodellen genom de olika lager som representerar de olika systemen som ett barn har omkring sig. Vid arbete inom barn- och ungdomsvård krävs det att socialarbetaren arbetar inom och tvärs över varierande ekologiska sammanhang som påverkar barn och ungdomar (Derksen, 2010).

Utvecklingsekologisk teori innebär att det existerar en interaktion mellan människor och omgivningen samt att det finns en interaktion mellan de närliggande och vardagliga sammanhangen och övergripande system. Utvecklingsekologer som exempelvis Bronfenbrenner menar att det går att utforska dessa sammanhang genom systematisk forskning. Bronfenbrenner växte upp under depressionen i USA och har använt sig av detta när han arbetat fram den utvecklingsekologiska teori som finns idag. Bronfenbrenner menade att familjer som drabbades svårt under depressionen spelade en stor roll för hur barnen utvecklades under hela deras liv. Barn drabbades annorlunda beroende på exempelvis kön, ålder, klassbakgrund, möjligheter till utbildning, arbete eller militärtjänst samt en rad andra omständigheter. Det var exempelvis svårast för pojkar att se sina fäder i en utsatt situation medan flickor fick en förstärkt relation med sin mamma. Analys och kunskap om socialpolitik var en viktig framgång för utvecklingsforskningen. Forskaren ska förstå att både närliggande och avlägsna aspekter i omgivningen kan vara väldigt betydelsefulla för individens kognitiva, emotionella och sociala utveckling. I början av barnets liv är hen endast medveten om händelser i hens närmaste omgivning. Den viktigaste närmiljön är då familjen men efter som barnet blir äldre ingår hen i fler och fler närmiljöer. Den utvecklingsekologiska teorin ligger i linje med kunskapen som finns gällande risk- och skyddsfaktorer samt resiliens som finns att hitta inom utvecklingspsykopatologin. En individs resiliens ökar genom skyddsfaktorerna social kompetens, ett gott självförtroende och ett bra temperament. Om dessa skyddsfaktorer kombineras med skyddande faktorer i omgivningen kan detta stärka en individs förmåga att klara av risksituationer. Utvecklingsekologin är den teoretiska ramen för Barns Behov i Centrum (BBIC), vilket är ett integrerat system för uppföljning och utredning av barn och unga i Sverige (Andersson, 2013).

4.2 Barnperspektivet

I och med barnkonventionens fastställande för drygt 30 år sedan som innebär att barn i Sverige ska få sina sociala, kulturella och ekonomiska behov tillfredsställda. För att se till att

barnets rättigheter kommer fram har även ett barnperspektiv lyfts för att komplettera de lagar som finns gällande barn. Vad barnperspektivet innebär är att vuxna som arbetar med barn ska försöka förstå och begripa hur barn uppfattar och handskas med en situation och dess agerande därtill. Att även lyssna på barnets egna erfarenheter och att ta vara på dessa är en viktig del i barnperspektivet. Ur den vuxnes perspektiv går det ut på att förstå och kunna möta barnet i dess upplevelser och tankar kring händelsen. I och med barnperspektivet får barnet en större delaktighet i den situation som den befinner sig i, exempelvis i en barnavårdsutredning. Skulle inte barnperspektiv inkluderas finns det en risk att barnet inte kommer kunna hantera sina olika situationer rätt om den vuxne inte lyssnar på dessa. Barnperspektivet blandas i flera fall ihop med barns perspektiv som handlar om att lyssna till hur barnet själv ser till sin situation och hur barnet uppfattar den. Till skillnad från barnperspektivet som grundas i att vuxna ska förstå, lyssna på och ta vara på det som barnet berättar och låta det får vara delaktig med sin syn på händelserna (Söderbäck, 2010).

I Ponnert & Rasmussons (2018) bok beskrivs det att barnperspektivet i det svenska samhället kommer till uttryck via lagar, den barnpolitik som finns samt via offentliga utredningar. De beskriver även att barnperspektivet utgår från analysen vuxna personer gör utifrån perspektivet som barnet har och dess behov. Författarna lyfter även att om barnets bästa ska ses till och utgå från barnperspektivet måste även barnets perspektiv beaktas. Att utgå från vad som är typiska behov för barnet är det som barnperspektivet ofta grundas i. Däremot är alla situationer individuella och när en socialarbetare möter en familj behöver denne se till det specifika barnet och dennes enskilda behov. Detta kan leda till att socialarbetaren måste göra en tolkning av vad som är bäst för barnet. Denna tolkning baseras ofta på relationen mellan socialarbetare och barnet men även på vad som anses som den bästa lösning för barnet (Ponnert & Rasmusson, 2018). I beaktandet av barnperspektivet är det därför viktigt att väga in deras egna upplevelser och inte bara utgå från vad vuxna anser att barnen känner och vad som är bäst för dem. Tas inte barnens upplevelse och känsla med generaliseras barnperspektivet och det kommer då att utgå från vad normerna säger och då kommer pojkar och flickor gynnas i samhället (Teimouri m.fl., 2011).

4.3 Organisationsteori

Organisationsteorin grundades i början av 1900-talet. Under denna tid var det många problem mellan industrin, staten och samhället angående de reformer som skulle behövas göras. Strävan mot dessa reformer var en början för organisationsteorins framtida utveckling. En av de största inriktningarna inom organisationsteori var den sociologiska byråkratiteorin som Max Weber utvecklade. Weber var intresserad av maktsystem och hur dessa fungerade i samhället. Genom att gå tillbaka långt i historien kunde han se att maktsystem utvecklades under lång tid och alla stora civilisationer hade en sak gemensam. Dessa civilisationer utvecklade alltid förr eller senare en byråkratisk organisationsform. Byråkrati användes för att etablera makt och att få makten att bli accepterad. Även fast organisationsteorin har en kort historia finns det omfattande mycket litteratur runt ämnet (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal 2014).

Att vara organiserad innebär att det är strukturellt ordnat på ett eller annat sätt. Många mänskliga förhållanden innehåller en viss bestämd struktur som exempelvis familjer men detta gör inte dem till organisationer. Organisationer kallar vi de större sociala systemen som innebär en välutvecklad arbetsfördelning med olika regler, interaktioner, belöningar och uppfattningar om ett gemensamt mål. Karaktäristiskt för en organisation är den arbetsindelning och administrativa apparat som genom att använda olika regler, värderingar och avtal försöker säkra kontinuitet, koordinering och måluppfyllelse. Forskning runt organisationer är ambitiös och försöker hela tiden utveckla teorier angående olikheter mellan berörda parter och ämnet. Organisationsteorin utvecklades i fyra viktiga riktningar som på egen hand bildat skolor i studier om organisationer. Dessa fyra inriktningar är:

- Scientific Management av den amerikanska ingenjören Frederick W. Taylor.
- Human relations av Elton Mayo och F.J. Roethlisberger.
- Administrationsteori av den franske industriledaren Henri Fayol.
- Den sociologiska byråkratiteorin av Max Weber (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal 2014).

Den amerikanske statsvetaren Graham Allison skrev på 90-talet en berömd artikel där han ställde frågan om privata och offentliga organisationer var fundamentalt olika på alla viktiga områden. Traditionellt menar organisationsteorin att det inte ska finnas något som skiljer privata organisationer från offentliga organisationer. Skillnader har tidigare avfärdats som stereotyper. Organisationsteorin i allmänhet argumenterar för att tyngdpunkten bör ligga på likheterna i stället för olikheterna. Ett exempel på detta är den offentliga sektorns reformprogram New Public Management (NPM). Detta reformprogram tonar ner skillnaderna mellan privata och offentliga organisationer och menar att det går att föra över privata organisationsmodeller och styrformer på den offentliga sektorn. Genom detta reformprogram blir även idén om att offentliga organisationer är speciella och måste verka inom egna lagar, regler, procedurer och organiseringsformer ifrågasatt. Om offentliga och privata organisationer i grunden är lika skulle detta innebära att de skulle kunna organiseras under ett gemensamt regelverk och utifrån samma principer (Christensen, 2005).

Det som kännetecknar organisationsutvecklingen i dag är nedbrytningen av de tydliga gränser som har funnits mellan privata och offentliga organisationer. Allt fler organisationer hamnar i skärningspunkten mellan privat och offentlig verksamhet. Detta skapar organisationer som både är privata och offentliga. Dessa organisationer är i dag en speciellt aktuell organisationsform särskilt inom utvecklingshjälp och biståndsarbete. En viktig observation när man ser på de offentliga organisationerna är att de inte alltid förändras efter de krav som ställs utifrån omgivningen. Detta beror på institutionella faktorer som framkommit genom kulturella traditioner, etablerade regler och socialt definierade konventioner. Detta binder upp beslut som fattas av offentliga organisationer och kan ibland hämma förmågan att uppfatta andra perspektiv (Christensen, 2005).

Nyinstitutionell organisationsteori grundar sig på tanken att organisationer bör betraktas som öppna system som starkt påverkar sina omgivningar. Enligt detta perspektiv är det

viktigt för organisationer att vinna samhällets legitimitet vilket gör att organisationsförändringar inte sker för att förbättra verksamheten utan för att det finns ett socialt och kulturellt tryck från samhället. Vårdsorganisationerna har under flera decennier tappat denna legitimitet genom sin byråkratiska styrning. På senare tid har ett försök att öka legitimiteten varit att efterlikna de privata tjänste- och varumarknaders sätt att fungera. Det nyinstitutionella perspektivet lägger stor vikt vid relationen mellan organisationerna och deras omgivning och menar att omgivningen begränsar organisationernas handlingsutrymme. På grund av detta kan man säga att organisationernas formella strukturer och processer avspeglar de institutionella föreställningar som omgivningen har. Strukturer och processer som är förknippade med marknadsorientering kan komma att institutionaliseras vilket kan leda till att socialtjänsten upplever dem som naturliga. Detta kan innebära att beställningsrutiner och avtalsförfaranden får ett värde och upphör att betraktas som ett sätt att uppnå politiska mål. Detta kan medföra att socialtjänsten även kommer att beakta det billigaste behandlingsalternativet som det självklara fastän kvaliteten är sämre (Blom, 2006).

4.4 Motivering av val till teorier

Teorierna som valts inför denna studie är valda utifrån deras relevans till ämnet. Utvecklingsökologisk teori kommer att innefatta barnets omgivning och kontaktnät. Detta är intressant eftersom barnet blir placerat i en helt ny miljö samt startar en kontakt med en socialarbetare på antingen kommunen eller privat verksamhet. Kontakten med dessa personer är väldigt viktig i uppföljningen som sker under placeringen. Barnperspektivet blir viktigt då det är barn som behandlas och placeras utanför hemmet. Respondenterna i studien fick frågan om de beaktade barnperspektivet i arbetet med barnet samt fick lämna exempel på hur detta kunde se ut. Organisationsteori används eftersom offentliga och privata organisationer kommer att ställas emot varandra samt att de även kan ha olika sätt att arbeta som kan påverka behandlingens struktur. Organisationsteori kan även vara med och förklara de ramar och regler som olika organisationer måste hålla sig inom.

5 METOD

I kommande kapitel kommer val av metod att presenteras. Även hur tillvägagångssättet kommer gå till samt etiska aspekter kommer behandlas.

5.1 Val av metod

Metoden som kommer att användas i studien är en kvalitativ metod. Studien kommer även bygga på semistrukturerade intervjuer. Därefter hade mer precisa frågor gått att forma

utifrån svaren som kommit av den kvantitativa studien och sedan genomfört en kvalitativ studie för att kunna få mer djup i frågorna. Däremot valdes nu att enbart genomföra en kvalitativ studie för att kunna få mer djup i frågorna och kunna känna av och se hur respondenterna reagerar och besvarar frågorna. En semistrukturerad intervjuguide valdes för att kunna ställa öppna frågor och inte ha en strikt ordningsföljd att följa när frågorna ställs. Att ha möjlighet att gå in mer på djupet på vissa frågor som känns relevanta eller att kunna tydliggöra om något är oklart kännetecknar semistrukturerade intervjuer (Bryman, 2018). Anledningen till vald metod är att kunna urskilja socialarbetarens reflektioner kring studiens ämnesområde. Studien kommer gå in djupare på samarbetet angående uppföljning av placerade barn mellan kommun och privata aktörer. Detta kan inte uppnås via kvantitativ metod då det är upplevelsen av de enskilda individen som studien riktar sig emot. Trots detta skulle mer kvantitativ forskning inom ämnet behövas då det upplevs som att det finns en större mängd kvalitativ forskning inom privatisering av placerade barn utanför hemmet. Den kvantitativa forskningen skulle kunna ge en bredare inblick över situationen och kunna ge ett mer generaliserbart resultat.

5.2 Urval

Utifrån studiens frågeställningar som grundade urvalsunderlaget består respondenterna i studien av socialarbetare/ barnhandläggare/ familjehemssekreterare. Under studiens gång framgick det att olika kommuner och privata aktörer har olika namn på samma roller bland de som arbetar inom familjehemsvården. De som passade in i vårt urval är personer som arbetar med familjehemsplaceringar i kommunen men även de som arbetar med ämnet inom privata aktörer. För att hitta respondenter användes det ett målstyrt urval. Bryman (2018) beskriver målstyrt urval som att syftet med studien utgör grunden till vilket urval som skall användas för att kunna besvara studiens frågor (Bryman, 2018). Respondenter relevanta för studien kontaktades slumpmässigt utifrån vilka mejladresser vi hittade. Därefter skedde det i flera fall ett snöbollsurval där vi kontaktade en person som i sin tur hade en kollega som också var relevanta för studien som kunde ställa upp. Bryman (2018) beskriver snöbollsurval som en del i det målstyrda urvalet som bygger på att forskarna hittar potentiella respondenter. I sin tur får respondenterna möjlighet att föreslå fler respondenter till studien (Bryman, 2018). Ett exempel som vi har utifrån snöbollsurvalet är att en person kontaktades då dennes mejl fanns tillgänglig på hemsidan. Därefter meddelade personen att denne har en kollega som också skulle kunna medverka i studien. I studien deltog sex respondenter totalt där fyra är ifrån privata aktörer och två är ifrån kommunal verksamhet. Alla respondenter var kvinnor.

5.3 Datainsamling och genomförande

Genom e-post skickas förfrågningar om att ställa upp i vår kvalitativa studie ut till både kommunal socialtjänst och till privata aktörer som tillhandahåller familjehem. När tillräckligt många respondenter visat intresse kommer intervjuer bokas in. Val att genomföra

intervjuerna digitalt eller fysiskt kommer finnas. När intervjun genomfördes på plats skedde den på respondentens kontor. Intervjuerna kommer spelas in för att i efterhand kunna transkribera resultatet. Kvale & Brinkmann (2014) beskriver att innan intervjuerna genomförs är det viktigt att de som medverkar får information om konfidentialitet att de kommer vara anonyma och bara de som genomför studien kommer kunna lyssna på materialet. De som medverkar blir också informerade om samtycke och att de när som helst kan avbryta eller dra sig ur när som helst (Kvale & Brinkmann, 2014). Ett muntligt godkännande till samtycke att delta i studien genomförs innan intervjun påbörjas. Samtliga respondenter har även några dagar inför intervjuens genomförande fått ut ett missivbrev (se bilaga A) med information om bland annat samtyckeskrauet. Efter att intervjuerna har genomförts kommer resultatet delas in i olika teman för att se vilka likheter som finns men även för att se vilka skillnader som framkommer. När intervjuerna genomförs hälsas respondenterna välkomna och kort information om att intervjun spelas in samt information om samtyckeskrauet belyses. Därefter får respondenterna muntligt besvara frågan om de samtycker till att medverka i studien. Den semistrukturerade intervjuguiden (se bilaga B) som användes under intervjuerna skiljer sig lite beroende på om frågorna ställs till respondenter arbetande kommunalt eller via privata aktörer. Intervjuguiden för kommunalt arbetande respondenter består av 16 frågor där vissa följdfrågor ställdes samt att vissa frågor i intervjuguiden hoppades över om frågan besvarats tidigare i samband med en annan fråga. I intervjuguiden för respondenterna som arbetar för privata aktörer bestod den av 13–16 frågor där det även här ställdes följdfrågor samt att vissa hoppades över om de tidigare besvarats.

5.4 Databearbetning och analysmetod

Studien kommer att använda tematisk analys. En tematisk analys är bland det vanligaste sättet att analysera kvalitativa data. Tyngd läggs på vad som sägs och inte på hur det sägs (Bryman, 2018). Kvalitativ analys som är tolkande innebär att utövaren ska gå längre än den beskrivande analysen. Att tolka data betyder att försöka få en djupare förståelse över den data man har hämtat in. Inom kvalitativa metoder är det vanligt att någon sorts tematisk kodning sker. Tematisk analys är namngivet och utvecklat av fysikern och vetenskapshistorikern Gerald Holton under 1970-talet. Metoden har på senare tid blivit erkänd som en godkänd metod för forskning inom samhällsarbete (Braun, 2013). Studien kommer att använda sig av det vanligaste angreppssättet när det gäller analyseringen av kvalitativa data. Analysmetoden heter tematisk analys och innebär att utföraren letar efter olika teman. Detta analysätt har inte en fast grund utan baserar sig mer i letandet efter teman och detta kan återses i många andra analysätt som exempelvis grounded theory och kritisk diskursanalys. Tematisk analys är numera en väldigt vanlig analysmetod som många forskare använder. En generell strategi för att genomföra en tematisk analys heter Framework och kommer från Storbritannien. Denna strategi innehåller en mall som kan användas för att ordna upp och syntetisera data. Strategin går ut på att skapa ett index av centrala teman samt subteman och sedan ställa upp allt i en mall som liknar ett SPSS-sida med fall och variabler. De teman och subteman som man identifierar utgör grunden för hur

man sedan delar in data man har samlat in. Teman och subteman är resultatet av noggrann läsning av de utskrifter eller fältanteckningar som utgör data (Bryman 2018).

Det första som händer är att intervjuerna transkriberas. Den data som hämtats in genom intervjuer delas in i en preliminär ordning. Detta sker genom att man kopplar samman passager och detaljer som i någon mening illustrerar samma sak med nyckelord, så kallade koder. Vid skapandet av en kod kommer den att fungera som en del som är analytiskt tänkande. När man börjar arbeta sig igenom data kallas det tematisk eller begreppsdriven kodning. Kodning är ett sätt att ordna och indexera det material som ska studeras. Denna studie kommer att koda på bredden vilket betyder att längre stycke text används som handlar om samma sak. Det kan även innebära att data inhämtad från respondenterna från intervjun kan koda på samma sätt vilket underlättar vid identifieringen av vilka passager som ska analyseras närmare i nästa steg (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014).

När arbetet gällande koder är klart är det dags för nästa steg i den kvalitativa analysen, tematisering. I detta steg gäller det att försöka hitta tematiska relationer mellan de kodade kategorierna som skapats. Detta innebär en sortering av koder och idéer vilket kan se olika ut beroende på person och forskningsuppgift. I vissa fall är tematiseringen en huvudfunktion för att vaska fram mindre uppsättningar nyckelteman som den fortsatta analysen kan kretsa kring. Det finns en strävan inom den kvalitativa analysprocessen att hela tiden genom läsning, tolkning, omläsning och reflektion formulera och pröva nya sätt att tänka kring materialet. Skillnaden mellan tematisering och kodning är att kodning utgår från råmaterialet medan tematiseringen är en kodning av koderna. Målet är att kategorisera koderna i grupper utifrån de mönster som bedömts som relevanta i relation till studiens frågeställning angående studiens frågeställning. Detta leder till en kodlista som är utgångspunkten vid val av en mångfald av kodade kategorier där endast de mest lovade teman väljs ut för den fortsatta analysen (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014).

Nästa steg blir att stämma av koderna mot data och även stämma av teman mot koderna och efter detta summera resultatet. Det man vill uppnå med sin analys varierar beroende på vem som man är som forskare och målsättningen av studien. Ambitionen ligger ofta mellan två extremer. En strävan att utveckla sin teori som en modell för hur saker fungerar och om det går att generalisera eller strävan om att beskriva och illustrera vilka mönster man har funnit. Det viktigaste är att på bästa sätt försöka besvara frågeställningarna och uppfylla studiens syfte (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014). Denna studie kommer att sträva efter att beskriva och illustrera vilka mönster som hittats samt försöka besvara studiens syfte och frågeställningar.

5.5 Tillförlitlighet och Äkthet

Generellt när kvaliteten av en studie bedöms används begreppen reliabilitet och validitet. Dessa begrepp beskriver i många fall hur lyckad och trovärdig mätningen av studien är. Då det inom kvalitativ forskning inte sker någon mätning på samma sätt som i en kvantitativ studie har dessa begrepp diskuterats. Mot bakgrund av den föregående meningen, att begreppen tillförlitlighet och äkthet är bättre begrepp att använda vid en kvalitativ studie.

Tillförlitligheten är indelad i fyra kriterier som är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet till styrka och konfirmera. Trovärdighet menas med att studien säkerställs att den genomförs i överensstämmelse med de riktlinjer som finns. Genom att låta respondenterna i studien att ta del av resultatet hjälper till att säkerställa för forskaren att det som framkommit under intervjuerna har uppfattats rätt. Detta skapar en respondentvalidering. Trovärdigheten kan ytterligare säkerställas genom triangulering, vilket innebär att studien grundar sig på flera metoder eller datakällor som säkerställer resultatet. Överförbarheten innebär att många studier grundas på få individer inom samma spektra, det vill säga att det inte är en så bred och varierad utsträckning på respondenterna utan svaren kommer gå ner mer på djupet än på bredden. Detta kan leda till att resultaten kan bli svåra att tillämpa på andra miljöer än den som studien grundat sig på. Pålitlighet handlar om tillförlitlighet och innebär granskning av studien. Alla delar i studien ska vara tydliga med noggrann redogörelse av tillvägagångssätt. Andra forskare kan sedan granska studien och bedöma bland annat kvalitén och teoretiska slutsatser. Detta är däremot något som ofta inte genomförs då detta tillvägagångssätt blir väldigt mödosamt då det ofta innebär stora mängder data. Möjlighet att styrka och konfirmera innebär trots att det nästan är helt omöjligt att vara helt objektiv ska forskaren gå i god tro att denne låtit sina egna värderingar lysa igenom och påverka genomförandet av studien (Bryman, 2018).

Hur begreppet tillförlitlighet kan tillämpas på studien är genom användandet av triangulering där resultat inhämtas som sedan kommer ställas emot tidigare forskning och teorier för att se om resultat stämmer överens med vad som tidigare kommit framkommit. När det gäller överförbarheten är studien likt många andra kvalitativa studier grundad på få respondenter inom samma område där resultatet går mer på djupet än på bredden. När det handlar om pålitlighet kommer studien inte att granskas av andra forskare på det sättet att kvalitén och teoretiska slutsatser granskas. Däremot kommer studien genomföras och noteras tydligt för en högre pålitlighet. När det gäller möjligheten att styrka och konfirmera försöks det så långt det går att vara objektiva. Intervjuguiden har genomgått för att se att frågorna som ställs är objektiva utan egen påverkan i formuleringarna. Däremot är det svårt att vara helt objektiv då vi från början av studien har någon form av ställningstagande till ämnet och utan det hade vi inte valt detta ämne.

Äkthet har även de kriterier som den utgår ifrån. Första kriteriet är rättvis bild som kort sagt frågar om studien ger en rättvis bild över det som undersökts. Stämmer det som framkommit i studien med det som respondenterna sagt. Andra kriteriet är ontologisk autenticitet och betyder att frågan om respondenterna utifrån resultatet får en större förståelse för den sociala miljö de befinner sig i. Tredje kriteriet som är pedagogisk autenticitet liknar tidigare kriteriet men grundar sig i stället i att respondenterna ska få en större uppfattning av hur andra personer uppfattar saker och ting i miljön. Det fjärde kriteriet, katalytisk autenticitet grundas i frågan om respondenterna, i och med sin medverkan kan förändra sin livssituation. Det sista kriteriet, taktisk autenticitet går ut på att se om respondenterna lättare fått möjlighet att ta till åtgärder som behövs (Bryman, 2018).

Hur begreppet rättvis bild appliceras på studien är genom att vid inhämtning av material hela tiden har haft syftet i tankarna för att kunna genomföra studien att frågeställningarna besvaras med relevant fakta. Genom transkribering och framtagandet av olika teman av

resultatet kommer det leda till att det som respondenterna svarat kommer vara det som syns i studiens resultat. När det gäller begreppet ontologisk autenticitet belyses det genom att respondenterna kommer få ta del av den färdiga studien och kommer därigenom få en större inblick i den sociala miljön de befinner sig i. När det gäller pedagogisk autenticitet menas det i studien att respondenterna förhoppningsvis får en större inblick i hur deras arbetssätt idag ser ut och hur det påverkar barnet. I och med studien kan de lättare se hur ett bristande samarbete påverkar deras klienter mer än de kanske tidigare vetat om. När det gäller katalytisk autenticitet är innebörden av detta svårt att applicera på denna studie. Taktisk autenticitet kan appliceras genom att respondenterna tar del av studien och genom detta mer svart på vitt kan belysa de problem som finns och detta kan då leda till positiv förändring.

5.6 Etiska ställningstaganden

I studien kommer enbart socialarbetare på socialtjänsten och de som arbetar inom de privata aktörerna intervjuas. För att få ett så trovärdigt resultat som möjligt även borde de barn och ungdomar som är placerade i familjehem delta i studien. Kvale & Brinkmann (2014) beskriver i sin bok att det är viktigt att tänka på de etiska principer som att de som medverkar i studien inte kan komma att påverkas negativt (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta är anledningen till studien riktar sig till uppföljningsarbetet via socialtjänsten och privata aktörer och dess positiva och negativa delar.

När svenska studier genomförs brukar de grundas sig i framför allt fyra etiska aspekter. Dessa aspekter är informationskravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet och nyttjandekravet. Informationskravet menas med att syftet för studien måste framgå till respondenterna. Även att respondenternas medverkan är frivillig samt att de när de vill kan dra sig ur studien utan anledning (Bryman, 2018). När vi tog kontakt med berörda respondenter berättade vi vårt syfte direkt så att de själva kunde avgöra om de tyckte de var rätt person att delta i studien. Deras frivillighet att medverka framgick både i missivbrevet (se bilaga A) som skickades ut samt att vi berättade det innan intervjun påbörjades. Konfidentialitetskravet innebär att personuppgifter bevaras med konfidentialitet (Bryman, 2018). Denna aspekt har vi tagit i beaktan för att ingen information om respondenterna ska kunna nå obehöriga.

Samtyckeskravet som innebär att respondenterna själva kan styra sin medverkan togs i beaktande genom att respondenterna själva valt att ställa upp i studien med vetskap om att de när som helst får dra sig ur (Bryman, 2018). Samtliga respondenter har även i början av intervjun gett ett godkänt samtycke till att delta i studien. När det gäller nyttjandekravet innebär det att deras medverkan enbart ska generera i resultat som kommer användas för studien och inget annat (Bryman, 2018). Detta har beaktats genom att brukat material när studien är klar kommer att kasseras. Det har även i missivbrevet (se bilaga A) framgått att deras medverkan är anonym. Detta genom att det i studien inte kommer framgå ålder, namn eller var de arbetar någonstans.

6 RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel presenteras studiens resultat samt analysen av detta resultat. Avsnittet presenterar även respondenterna och studiens tre huvudteman. Dessa är uppföljning, barnperspektivet och privatisering. Dessa tre huvudteman har valts ut med studiens frågeställning i åtanke samt från det empiriska materialet. Resultatet och analysen kommer vara uppdelad där resultatet presenteras först och därefter presenteras analysen.

6.1 Presentation av respondenterna

Respondenterna i denna studie består av sex personer som arbetar med placeringen av barn utanför hemmet. Av dessa sex personer arbetar fyra på privata verksamheter och resterande två på kommunala verksamheter. Av respondenterna hade fem socionomexamen och en var socialpedagog med fil. kand i socialt arbete. Arbetsuppgifter som respondenterna hade var olika beroende på arbetsplats och om arbetsplatsen var i privat eller kommunal regim. Alla respondenter arbetade på något sätt med placeringen av barnet exempelvis som familjehemssekreterare. I resultatet kommer respondenterna att presenteras efter numreringarna A,B,C,D,E,F. Detta är med hänsyn till respondenternas anonymitet och vid hänvisning till information från respondenterna kommer de att benämnas som exempelvis ”Respondent A”.

6.2 Uppföljning

Nedan kommer resultatet av temat uppföljning att presenteras utifrån olika subteman.

6.2.1 Uppföljningen från socialtjänstens perspektiv

Vid svar av respondenter som arbetade på kommunal verksamhet beskrevs uppföljningen av placerade barn som ett samarbete mellan dem och barnets handläggare. Kontakten mellan barnet och barnhandläggaren skedde minst fyra gånger per år och kunde ibland ske oftare om det behövs. Uppföljningen av barnet när det väl var placerat kunde ske var sjätte månad. Hade barnet ett funktionshinder kunde barnhandläggaren vara mer benägen att se över uppföljningen oftare och då ta kontakt med flera aktörer, exempelvis skola och korttidsboende. Det ser olika ut i olika kommuner angående användandet av konsulentstödda familjehem. De konsulentstödda respondenterna menade att de ser socialtjänsten som huvudansvarig för barnet. Både respondenterna från kommunen och från de konsulentstödda familjehemmen var överens om att kommunen inte hade den tid som behövdes för att ordentligt kunna engagera sig i barnets uppföljning och vård. Vid anlitaandet av ett privat bolag var de kommunalt anställda respondenterna inte alltid nöjda.

När vi köper så har vi ju kanske inte ens i värsta fall gjort ett personligt besök där utan det har jag kanske gjort med teams för att nöden har varit stor... (Respondent A).

De kommunala respondenterna menade också att det skulle vara bäst om de själva hade bra utredda familjer som de skulle kunna använda när de placerar barn utanför hemmet. Samtidigt menar respondenterna från de privata aktörerna att socialtjänsten skulle kunna bli bättre på att följa upp deras placerade barn och att det ibland har hänt att socialtjänsten inte varit och hälsat på barnet fastän det gått sex månader. Denna kritik finns även bland de kommunala respondenterna då de själva känner att de får tiden att räcka till. Tyvärr sker det även många handläggningar som även kan vara med och försämra uppföljningen från socialtjänstens sida.

6.2.2 Uppföljningen ur konsulentstödda verksamheters perspektiv

Någonting som var lika för alla privata verksamheter som vi intervjuade var att de skickade en månadsrapport av något slag till socialtjänsten som uppföljningsmaterial av barnet. Dessa hade olika namn men användes i samma syfte. De respondenter som arbetade på kommunen tog även upp detta som en positiv sak och menade att de var bra på att informera om den rådande situationen.

Det som ofta blir är när socialtjänsten inte riktigt har möjlighet, att liksom eller resurser att liksom följa upp, i den grad de ska behöva göra så och då försöker vi som sagt täcka upp så mycket som möjligt... (Respondent B).

Många av de privata respondenterna berättade att deras uppdrag var att utreda och handleda jour- och familjehemmen. Kontakten med barnen var sekundär om inte socialtjänsten gett dem i uppdrag att även ha kontakt med barnet.

... jag blir lite som spindeln i nätet att man liksom har någon när det kör ihop sig när man liksom inte får ihop det (Respondent E).

Arbetsuppgifterna som de privata respondenterna beskrev var att avlasta jour- och familjehemmen. När det gällde arbete med barnet angav några av de privata respondenterna att de kunde vara där för barnet på ett sätt som inte socialtjänsten kunde. En av respondenterna sa att de jobbade närmare och kunde ha mer kontakt vilket i sin tur kunde leda till färre sammanbrott. Respondenterna berättade också att de inte såg att socialtjänsten hade samma resurser som dem vilket de tyckte ledde till att barnet inte följdes upp i den grad som skulle behövas. Den uppföljning som respondenterna från konsulentstödda verksamheter utförde var exempelvis hembesök, telefon-avstämning en gång i veckan och handledning till familjehemmen.

6.2.3 Uppföljningen av familjehemmet och barnet

Uppföljningen som skedde med familjehemmen beskrev respondenterna skedde i form av stöttande samtal, hembesök eller möten utanför hemmet. En av respondenterna sa att både konsulentstödda verksamheter och socialtjänst ska vara med och stötta familjehemmet

gemensamt för bästa resultat. Det framkommer av vissa respondenter att det har blivit svårare att hitta bra familjehem.

... att man finns där som ett bollplank för jourhemmet och familjehemmet om det skulle dyka upp något, men även om det bara kan vara att för det är ju det är ju en jättejobbig grej att vara familjehem (Respondent E).

Det fokus som många av de privata respondenterna arbetar efter är att ha fokus på familjen och se till att de har den stöttning som de behöver. Detta uppnås av en tät kontakt mellan konsulenterna och familjehemmet.

... alltså för de här familjehemmen också vanliga människor som har liksom går upp och ner och behöver olika mycket stöd i sin profession så och i sitt liv (Respondent B).

Vanligtvis sker minst ett telefonsamtal i veckan. Kontakten med de biologiska föräldrarna var väldigt olika beroende på vilket företag vi pratade med på den privata sidan. Den kommunala verksamheten har oftast kontakt med föräldrarna. Det fanns en konsulentstödd verksamhet som ville ha med det biologiska nätverket för att detta i sin tur gynnade deras arbete och en annan som gick med på att skicka veckorapporteringar till de biologiska föräldrarna vid förfrågan.

Uppföljningen gällande barnet skedde ofta genom enskilda samtal och enskilda möten. En av respondenterna tyckte att det var bra att ha enskilda samtal med barnet för att försäkra sig om att det mätte bra. Att ha en direktkontakt med familjehemmet och barnet var en metod som vissa respondenter använde för att följa upp behandlingen som barnet genomgick. En respondent menade att en kontinuerlig kontakt med barnet var bäst och att detta kunde förhindras vid handlägggarbyten.

... en av de viktigaste rollerna vi har ibland, det är ju också att vi ska få fram vad är det verkligen för behov barnet har och vara barnens röst. För det blir väldigt lätt ett vuxenperspektiv eller föräldraperspektiv (Respondent B).

De respondenter som inte hade tid att ta kontakt med sina placerade barn ofta berättade att barnen själva kunde ta kontakt om de ville. Det var oftast tonåringar som tog kontakt och hade frågor. Några respondenter hade lagstadgat kontakt med sina placerade barn fyra gånger om året medan andra hade en tätare kontakt. En av respondenterna tyckte det var viktigt att ha kontakt med barnet eftersom det kunde ha uppkommit något som inte familjehemmet berättat. En respondent från en konsulentstödd verksamhet berättade att hen inte har lagstadgat ansvar när det gällde kontakten med barnet men att hen ändå valde att ha någon sorts kontakt med barnet. En konsulent berättade att kommunerna var väldigt olika när det gällde engagemanget beträffande sina placerade barn. Vissa kommuner var väldigt engagerade medan andra inte alls var det vilket gjorde att den konsulentstödda verksamheten som respondenten arbetade på kände att de fick arbeta för att täcka upp det som behövdes göras.

6.2.4 Analys av temat uppföljning

Något som alla respondenter var eniga om var att det krävdes tid för att göra en så bra uppföljning som möjligt. Detta var inte alltid möjligt för de som arbetade på kommunen vilket gjorde att de ibland kunde tycka att det var bra att de privata kunde anlitas i stället. Lindahl och Bruhn (2018) skriver att det är socialtjänsten som har huvudansvaret om barnet trots att man lämnar över vården av barnet till en privat aktör. Samarbetet mellan kommun och privat aktör måste därför vara samstämmigt och fungerande. Det har förekommit bristande uppföljningsarbete från socialtjänstens sida på grund av tidsbrist, prioritering av akuta ärenden samt misstro för de privata aktörerna (Lindahl & Bruhn, 2018). Enligt utvecklingsekologins teori finns det en interaktion mellan människor och omgivningen hela tiden. Det innebär att olika sammanhang i omgivningen när barnet växer upp kommer att påverka barnets utveckling. Miljön runt barnet när det växer upp är viktigt för hur barnet kommer att förstå och uppfatta samspelet mellan det och resten av världen (Derksen, 2010). Detta betyder att miljön där barnet ska växa upp måste vara kontrollerad och av god kvalitet. Detta kan endast försäkras genom tät kontakt med barnet och familjehemmet samt hembesök. Detta kunde läsas i resultatet var en fördel med att ha ett konsulentstött familjehem där konsulenterna hade mer tid att ha kontakt med barnet än i ett kommunalt familjehem. Det är också viktigt att barnet känner tilltro och litar på sin socialarbetare vilket kan vara svårt då det sker många socialarbetarbyten. Inom den privata verksamheten kunde konsulenterna ha en tätare kontakt med barnet vilket i sin tur skapade en kontinuerlig kontakt. Fylknes et al. (2021) menar att socialarbetare ofta byts ut vilket inte skapar en bra kontakt mellan barnet och socialarbetaren. Att relationen mellan socialarbetare och barnet fungerade och att uppföljningen skedde tätare var nyckeln till en bra uppföljning. Att relationen mellan socialarbetare och barnet fungerade och att uppföljningen skedde tätare var nyckeln till en bra uppföljning. Att i stället ha en konsulent som barnet träffar hela tiden kan då vara med och stabilisera barnets relation och öka chansen att barnet känner sig trygg i sin placering. Respondenterna från privata verksamheter ansåg att deras arbete var att avlasta socialtjänsten. Respondenterna menade att de hade tid som inte socialtjänstens socialarbetare hade. De kunde höra av sig till barnet minst varje vecka för att höra hur det gick. Samtidigt tyckte de att de även hade ett bättre samarbete med sina familjehem.

Enligt den utvecklingsekologiska teorins nivåer befinner sig socialarbetaren och familjehemmet på nivån som kallades mikronivån. Denna nivå är närmast barnet och är de personer som interagerar direkt med barnet. Socialtjänsten finns i nivån exonivån som påverkar barnet genom dess kontakt med socialarbetaren (Andersson, 2013). Detta kan se annorlunda ut om en privat aktör tar över vårdansvaret för barnet. Detta innebär att socialarbetaren tar ett steg tillbaka från barnet och inte längre finns med i barnets direkta kontaktnät. Socialarbetaren befinner plötsligt på samma utvecklingsekologiska nivå som socialtjänsten vilket försämrar insynen och kontakten med barnet. Respondenterna från kommunal verksamhet berättade i resultatet att de oftast inte gör hembesök vid placering av barn utanför hemmet i privat regi. De menade att de fick lita på de privata konsulenterna och de familjehem de hade. Detta kan leda till att barnet inte har någon som hen vet att hen kan vända sig till om någonting skulle vara fel. Lundström et al. (2021) beskriver att de senaste åren i Sverige har det varit debatt angående den privata barn- och ungdomsvården och att den är vinstdrivande. Detta på grund av tillfällena av misshandel och vårdskandaler som hänt

vid privat vård. Detta menar Lundström et al. (2021) kan bero på hur de privata verksamheterna marknadsför sig. Den marknadsföring av tjänster som finns tillgängliga nämner nästan aldrig klienternas upplevelser av aktören. Däremot marknadsförs bedömningsmetoder och utvärderingar. Den utvecklingsekologiska teorin menar att personerna som finns i barnets direkta närhet har en viktig del i barnets kognitiva, emotionella och sociala utveckling. Med åldern växer barnets medvetenhet om andra personer men i början är familjen viktigast (Andersson, 2013). Detta innebär att familjen som barnet blir placerad i måste möta barnet på ett sätt som inte hämmar denna utveckling. Det är även viktigt att barnet får fortsätta träffa sina biologiska föräldrar om barnet själv vill det.

6.3 Barnperspektivet

I följande avsnitt kommer fokuset att ligga på barnperspektivet och hur respondenterna resonerar om detta. Fokuset kommer grundas i hur respondenterna besvarat frågor angående barnperspektiv och barnets bästa i fokus. Däremot kommer teorin barnperspektiv att ställas emot respondenternas svar där även citat kommer att lyftas.

Framför allt så är det ju att faktiskt träffa barnen och ungdomarna och har de liksom egna samtal så att de kommer till tals (Respondent C).

Som ovan nämnda citat lyder så beskriver även respondenten att för att det till barnperspektivet behöver barnet komma till tals. Något som däremot lyfts som ett problem är om barnet lider av någon form av funktionshinder är det svårare för barnet att göra sin röst hörd. I dessa fall är det viktigast att följa upp aktörer runt barnet för att klientens perspektiv skall vägas in så långt det går. En annan aspekt som lyfts ifrån en respondent ifrån kommunal verksamhet är hur de ser till barnperspektivet är när de väljer familjehem åt barnet eller ungdomen. De försöker hela tiden se till vilket hem som skulle kunna passa just det här specifika barnet. Respondenten beskriver det som hur de ska hitta en familj som kan möta just det barnets behov. Att i kommunal verksamhet ha barnen placerade i egna familjehem lyfter en respondent som arbetar kommunalt upp som en fördel för dem. Då har de direktkontakt med barnet och de upplever det lättare att kunna se till barnet bästa än om det ska gå via en familjehemskonsulent.

Generellt med väldigt många kommuner så har vi jättefina samarbeten. Sen just nu är det för dagen mycket tuffa diskussioner. Det är mer och mer kommuner som stramar åt och som tänker att de inte ska använda konsulentstödda och det är helt fine liksom. Bara dem skruvar upp sin egen verksamhet och liksom lyckas med det (Respondent F).

Som ovan citat beskriver nämner flera av respondenterna inom privat verksamhet att deras arbete lika gärna hade kunnat funnits i kommunal verksamhet. En respondent lyfter att det bara är för kommunen att anställa fler för att bygga upp sin verksamhet och att de sedan inte skulle behöva använda sig av privata aktörer. Respondenten lyfter även att det i ramavtalet med kommunen framgår att de efter 18 månader tar över familjehemmet ifrån den privata

aktörer. I vissa enskilda fall kan familjen komma att vara kvar inom den privata aktören men det är sällsynt.

När det gäller kontakten med de biologiska föräldrarna lyfter i princip samtliga respondenter ifrån privat verksamhet ser ungefär likadant ut. De beskriver det som att de ifrån socialtjänsten kan få i uppdrag att medverka vid umgänge mellan det placerade barnet och biologiska föräldrar.

Man tänker systemiskt så att liksom alla ska känna sig delaktiga och finnas med, men där måste vi också ha tillåtelse från handläggarna som vanligt. Men det har vi ganska ofta och jag skulle säga att det är också liksom styrka hos oss, att vi ibland har tid och möjlighet att liksom jobba i det och fånga upp. Ibland kan det vara föräldrar som tar väldigt mycket plats och tid och har mycket behov, då kan ju vi fylla funktionen av att faktiskt underlätta för familjehemmet lite (Respondent F).

Många av respondenterna lyfter den bristande kontakten de har med biologiska föräldrar. Flera nämner att de gärna skulle önska mer kontakt, dels för att se till de bästa för barnen, dels för att kunna underlätta för socialtjänsten. Till skillnad från de privata aktörerna har den kommunala verksamhetens desto mer kontakt med biologiska föräldrarna som kan ta kontakt när de känner för. En respondent ifrån kommunal verksamhet lyfter vissa biologiska föräldrar är mer benägna att ta kontakt än andra. Hör dem inte av sig själva brukar socialtjänsten söka upp och ta kontakt med biologiska föräldrarna i samband med att de gör överväganden två gånger om året. När denna kontakt tas brukar socialarbetarna se om de har några frågor och ser till att allt är bra med dem.

En gemensam faktor som samtliga respondenter inom privata aktörer lyfter är deras tillgänglighet. Det finns alltid en familjehemskonsulent tillgänglig via ett journummer dygnet runt för familjehemmen att kunna kontakta. Detta är även något som en respondent ifrån den kommunala verksamheten lyfter som en styrka med placeringar i konsulentstödda familjehem. Den kommunala verksamheten har även de ett nummer att ringa men detta leder till socialjouren som är mer för akuta ärenden. Flera inom den privata verksamheten lyfter även den styrka med resurser, de vill säga att de är många som arbetar och kan lägga mycket tid på sina familjer. Flera berättar även att de ofta träffar olika socialarbetare från socialtjänsten och att de upplever att det är stor rulljäng på personal. En av respondenterna i den kommunala verksamheten lyfter tiden att hinna med. Barnen och ungdomarna som är flitiga att höras av sig har regelbunden kontakt med dess socialarbetare. Respondenter lyfter de barn som inte är lika flitiga på att höra av sig att de hamnar mer i skymundan. Respondenten lyfter dock att i och med digitaliseringen och möjligheten till att skicka sms och mejl gör situationen lättare att ha kontakt med i alla fall de lite äldre barnen om det uppstår några frågor. Även lyfts situationen med ekonomin upp att respondenten ser det som olyckligt att familjehemsplaceringar kan bli en business men vill även tillägga att det finns företag som sköter det snyggt.

6.3.1 Analys av temat barnperspektivet

Som tidigare nämnt tar den tidigare forskningen vid flertalet gånger upp vikten av kontinuitet och att träffa samma socialarbetare under barnets placering (Fylkesnes et al., 2021). Detta ses även i resultatet där flera av respondenterna beskriver att de ofta träffar olika socialarbetare vid tillfällena när barnet följs upp. Bristande uppföljning där det händer att uppföljningen uteblir är även det något som sker enligt respondenterna från privata aktörer. Hur detta kan kopplas till barnperspektivet som teori kan genom att barnet får sin uppföljning blir barnet lyssnat på. I och med att barnperspektivet grundas i att de vuxna skall lyssna på och ta med barnets perspektiv är uppföljningen viktig (Söderbäck, 2010). Om uppföljningen inte sker och den enbart skulle baseras på familjehemskonsulenternas syn och deras få samtal med barnet kommer barnperspektivet att gå förlorat och inte inkluderas som det bör. Som respondenterna i kommunal verksamhet beskriver deras situation med tidspress kan de leda till att uppföljningen får skjutas på och prioriteras ned.

Om ett barn är placerat i ett konsulentstött familjehem har ändå socialtjänsten det yttersta ansvaret över barnet (Lindahl & Bruhn, 2018). Utifrån denna information kan det kopplas till det som respondenter från kommunen lyfte om att de tycker det är lättare att ha barn placerade i sina egna familjehem. Om ett barn placeras i ett konsulentstött familjehem där familjehemskonsulenten inte får genomföra samtal med barnet då det inte står i uppdraget, kan uppföljningen helt missas om det är högt tryck på den kommunala socialtjänsten. Ponnert & Rasmusson (2018) beskriver teorin barnperspektivet som att alla barn är individuella och barnperspektivet måste anpassas till varje enskild individ (Ponnert & Rasmusson, 2018). För att detta skall kunna beaktas måste barnet träffas fysiskt och genomföra en uppföljning ordentligt med barnet. Har då socialtjänsten ett barn placerat i egen regi kan det underlätta att genomföra uppföljningen än om de ska gå via de konsulentstödda verksamheterna.

När det gäller kontakten med de biologiska föräldrarna lyfter samtliga respondenter från privat verksamhet att de gärna skulle ha mer kontakt med dem. Dels för barnets skull, dels för att kunna underlätta för socialtjänsten. En av respondenterna lyfter även att de vill kunna se till hela systemet. Andersson (2013) beskriver den utvecklingsekologiska teorin där det på mikronivå finns bland annat familj och hur barnet påverkas i förhållande till dess olika närmiljöer (Andersson, 2013). Att kunna ha en bra relation till sina biologiska föräldrar och att de får vara en viktig del av barnet trots en placering kan vara gynnande för barnets kontaktnät. Höjer (2021) beskriver att föräldrarna gärna är en viktig del av både utredningen och hur det går för barnet. De biologiska föräldrarna beskriver även hur de påverkas negativt av att byta socialarbetare och att de gynnas av att ha en stadig och bra kontakt med denne (Höjer, 2021). Att de biologiska föräldrarna är nöjda och vill skapa en god relation till sitt barn, familjehemmet och socialarbetarna runt barnet måste bidra positivt för barnets kontaktnät.

Vid övertagandet från kommunen av de konsulentstödda familjehemmen sker det vanligtvis efter 18 månader. Dels känns det som att barnets olika nät runt omkring barnet kan påverkas negativt av att byta kontaktpersoner och hur socialarbetarna runt barnet arbetar. Även upplevs det som att barnperspektivet, som skall se till barnets perspektiv och lyssna och ta del av dennes berättelse åsidosätts (Fylkesnes et al., 2021). Har barnet det bra i den situation

den befinner sig i kanske den vill och mår bättre av att hade som det är. Däremot kanske det är lättare för de som arbetar i kommunen att ta över barnet när det är relativt stabilt runt denne då de fortfarande har ansvar för barnet.

6.4 Privatisering

Nedan kommer resultatet av temat privatisering presenteras med hjälp av subteman.

6.4.1 *Samarbete och relation mellan kommunen och konsulentstödda verksamheter*

En av respondenterna berättade att konsulentstödda verksamheter har under några år ökat lavinartat och att hen upplevde att de flesta inte hade en känsla om vad det handlade om. Respondenten upplevde även ett missnöje och att det fanns många konsulentstödda familjehem som var undermåliga. En respondent ansåg att de sög upp alla familjehem vilket genererade i att kommunen inte fick några kvar.

...just den här försäljningsdelen, de försöker sälja på oss undermåliga familjer och så helt inkompetenta konsulenter och som bara vet att här kan jag tjäna pengar på att skrapa ihop lite familjer... (Respondent A).

Det intryck som respondenterna från kommunal verksamhet har är att de hela tiden blir uppringda av verksamheter som endast vill sälja en tjänst. En av respondenterna uttrycker att hen önskade att de hade ett lägre antal konsulentstödda familjehem och i stället hade egna familjehem som de själva hade varit med och utrett. Kommunen försöker att endast göra avtal med konsulentstödda verksamheter som är seriösa. Likväl finns det företag som kommunen varit i kontakt med där respondenterna tyckt att de varit lite för mycket affär och att de hade en tråkig attityd.

...sen finns det ju företag som hanterar det väldigt snyggt och då behöver det inte vara ett problem men vissa företag kan man ju känna att det är lite mycket business och lite liksom ja lite slarvigt (Respondent C).

Däremot menar en respondent att konsultstödda verksamheter är väldigt bra på att använda sig av när man måste placera barnet långt bort. Då kan konsulenter ha en väldig tät kontakt med barnet och familjehemmet som inte kommunen själva kan ha. En respondent menade även att konsulentstödda verksamheter är en tillgång för socialtjänsten. En annan respondent menade att konsulentstödda verksamheter fyller en funktion i att underlätta för familjehemmet. Några av respondenterna menade att konsulentstödda verksamheter hade större resurser och därför hade större förmåga att stötta upp mer tid. En respondent menade att socialtjänsten använder konsulentstödda verksamheter när de inte själva har resurser.

Det är mer och mer kommuner som stramar åt som inte tänker att de inte ska använda konsulentstödda och det är helt fint, liksom bara de skruvar upp sin egen verksamhet och lyckas med det så är ju det jättebra (Respondent F).

Något som alla respondenter var överens om var att samarbeten mellan kommun och konsulentstödda verksamheter kunde se väldigt olika ut beroende på företag och kommun. En respondent sa att kommunikationen inte fungerade till hundra procent i alla kommuner vilket kunde försvåra samarbetet. Alla respondenter menade också att det inte fanns en tydlig rollfördelning och samsyn på vad konsulenterna skulle göra. Det fanns olika förväntningar om vad den konsultstödda verksamheten skulle bistå med. En respondent berättade att det numera blir vanligare att kommunerna tar över det konsulentstödda familjehemmet efter 18 månader.

6.4.2 Upplevda skillnader mellan kommun och konsulentstödda verksamheter

Den största upplevda skillnaden som majoriteten av respondenterna tog upp var skillnaden mellan resurser som de olika verksamheterna hade att tillgå.

... och så har jag större möjligheter inom det privata just för att det finns mer resurser här och sen i det stora hela så kanske man önskar att de resurserna även fanns kommunalt så att det inte det kanske inte var privat vård överhuvudtaget (Respondent E).

Några respondenter tog upp skillnaden mellan ekonomin och att vinstdrivande verksamheter hade mer resurser att använda sig av. Samtidigt kunde respondenter se att det kunde vara negativt att placeringen av barn blivit vinstdrivande och att det fanns någon som tjänade pengar på detta. En respondent menade att konsultstödda verksamheter hade kortare och snabbare vägar än kommunen vilket underlättade för exempelvis familjehemmen. En respondent ansåg att det var jätteekonomiska skillnader för de som arbetade. Arvode och omkostnader menade respondenten såg väldigt annorlunda ut beroende på om man jobbade privat eller kommunalt.

För att bedriva en privat verksamhet som säljer tjänster till barn- och ungdomsvården berättar en respondent att det behövs ett speciellt tillstånd från IVO. Trots detta finns det inte i dagens läge tydliga regler och bestämmelser angående hur konsulenternas arbete ska följas upp. Det finns inte heller några lagar angående de privata verksamheterna kvalitét på tjänster eller färdiga överenskommelser om vad de privata konsulenterna har för ansvarsområde.

... våra verksamheter aldrig granskas. Stort sett. Jag har aldrig träffat någon som bedriver sådan här privat familjehemsverksamhet som har blivit granskad av IVO och det är ju inget bra (Respondent F)

6.4.3 Ekonomi

En respondent berättar att efter flyktingkrisen 2015 har marknaden gällande placerade barn exploderat. Det finns väldigt många nya företag ute på marknaden vilket respondenten kände var en nackdel eftersom det lätt kan bli barnen som far illa.

...att strida mot att folk vet att man kan få pengar för det här, så kommer minst en massa nya på marknaden som inte ska vara där, som gör ett undermåligt arbete men som ofta är också ansluten till de konsulentstödda företagen (Respondent A).

Kommunen skriver ett avtal med ett visst antal privata aktörer som sedan de anställda på kommunen får välja från för att sedan se om det prismässigt fungerar. En respondent uttrycker att det finns mycket ekonomi i det hela och att det är olyckligt att det har blivit en business av familjehemsplaceringar. Samtidigt menar en annan respondent att de konsulentstödda verksamheterna måste göra ett bra jobb för att få in pengar samt att den vinstdrivande delen i företaget pushar personalen att göra ett bättre jobb hela tiden. En respondent var kluven till att arbeta på ett företag som var vinstdrivande men menade att det var väldigt viktigt att syftet med verksamheten inte är att tjäna pengar utan att hela tiden återinvestera pengarna in i företaget.

6.4.4 Analys av temat privatisering

Både socialtjänsten och privata verksamheter är organisationer men kan se väldigt olika ut. Lindkvist, Bakka och Fivesdal (2014) beskriver organisationer för stora sociala system där det finns en tydlig arbetsfördelning. Privatiseringen av barn- och ungdomsvård har ökat under de senaste åren i Sverige. Socialtjänstens användning av NPM har skapat en tillväxt av outsourcing (Meagher et al., 2016). Även respondenterna upplevde att de privata aktörerna hade ökat. Alla de kommunala respondenterna uttryckte ett missnöje och menade att många av de privata konsulentstödda familjehemmen inte höll måttet. Enligt en studie av Lindahl och Bruhn (2018) visade det sig att socialarbetare inte litar på de privata aktörer som de anlitar. Anledningen till detta är svårigheten att veta om verksamheten som anlitas håller god kvalitet på sina tjänster. Detta kan vara med och skapa det missnöjet som respondenterna uttryckte. Järkestig Berggren et al. (2021) skriver att de privata företagen skapades för att bidra och avlasta socialtjänsten när dessa inte hade tid eller resurser. Inom organisationsteori beskrivs de privata verksamheterna att ligga på gränsen gällande vad som var privat och vad som var offentligt. Gränserna mellan den privata och den offentliga sektorn har börjat att suddas ut. Detta skapar företag som är både offentliga och privata. Utvecklingen av dessa verksamheter förklaras av organisationsteorin som en motreaktion av de offentliga organisationernas oförmåga att förändras efter de krav som finns i samhället (Christensen, 2005). Behovet av de konsulentstödda verksamheterna har på senare tid ökat enligt resultatet och kommuner vänder sig i dagens läge till privata aktörer för att överhuvudtaget få fram familjehem. Detta skapar en marknad där tillgång och efterfrågan får vara med och diktera var kommunerna placerar sina barn. Enligt det nyinstitutionella perspektivet inom organisationsteori har de officiella organisationerna försökt öka sin legitimitet genom att försöka efterlikna de privata verksamheterna (Blom, 2006).

Inom organisationsteorin finns det olika åsikter gällande vad som är skillnaden mellan privata och offentliga organisationer. I resultatet går många skillnader att utläsas gällande hur uppföljningen påverkas av de resurser som finns. De resurser som de privata verksamheterna kan tillhandahålla som inte kommunal verksamhet alltid kan, visar att det finns behov av dessa tjänster inom den kommunala socialtjänsten. Som organisationsteorin

beskriver förändras inte de offentliga organisationerna sin struktur utifrån samhällets behov. Det sociala trycket från samhället har i stället skapat en privat marknad där dessa behov kan mötas (Christensen, 2005). Denna marknad är relativt ny och används trots detta flitigt av kommuner i hela Sverige. I resultatet beskriver en av respondenterna att det i dag inte finns någon granskning av de privata verksamheterna som anlitas av kommunen. Det finns inte heller några lagar eller regler som kan reglera kostnader och kvalitet av tjänsterna. Detta skapar enligt Meagher et al. (2016) en bristande insyn från socialtjänstens sida då socialarbetare i många fall får lita på att de privata aktörerna utför den form av vård som de ska. Även Höjer och Forkby (2011) beskriver det dilemma som socialarbetare i Sverige idag står inför. Den bristande insynen leder till en sämre inblick i hur familjehemmet fungerar och hur det går för barnet (Höjer & Forkby, 2011). Även respondenter från de privata verksamheterna lyfte detta som ett problem i resultatet. Den totala avsaknaden av ett granskningsorgan innebär att många oseriösa företag existerar på marknaden. Detta kan vara med och försämra vården av barnet och samarbetet mellan kommun och privata aktörer. Socialtjänsten har genom historien använt sig av byråkrati för att bygga upp och etablera makt i samhället (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal, 2014).

7 DISKUSSION

Utifrån den insamlade empirin och genom att applicera tidigare forskning och teorier på resultatet kunnat besvara vårt syfte och frågeställningar. De främsta som vi kommit fram till utifrån resultatet är hur olika de privata aktörerna jämfört med kommunala aktörer arbetar med kontakten med familjehemmen. Även om barnen inte har en direktkontakt med de privata aktörerna om det inte står i uppdraget finns det i alla fall en person som besöker och har telefonkontakt med familjehemmet regelbundet. I det kommunala arbetet med familjehemmen genomförs uppföljningen i regel var tredje månad. Däremellan kan barnet om de känner att det finns behov av kontakt med sin socialarbetare kontakta denne. Däremot har de i kommunal verksamhet en stor arbetsbelastning och tidsbristen lyfts som ett problem i deras arbete. Lindahl & Bruhn (2018) beskriver att det är socialtjänsten som har, oavsett om barnet är placerat i egen regi eller hos privat aktör, det yttersta ansvaret av barnet. Resultatet visar att barn som är placerade privat har svårare att själva kontakta sin socialarbetare då de inte upplevs ha samma kontakt som de barn som är placerade i kommunens egna familjehem. Däremot visar resultatet att privata aktörer har en tätare kontakt med sina familjehem men att de inte får genomföra direkta barnsamtal med barnet utan fokuserar mer på familjen. Däremot om barnet vill något kan familjehemskonsulenterna ta vidare informationen till socialtjänsten. Detta anses som en svårare väg för barnet att få kontakt med sin socialarbetare om den skall gå via familjehemskonsulenterna.

Under genomförandet av intervjuerna framkom det ifrån flera respondenter att de gärna skulle vilja hjälpa till och underlätta för socialtjänstens höga belastning. Det framkom också ifrån både kommunal och privat verksamhet att de tyckte det var lite otydligt om vem som ska göra vad i de privata placeringarna. För att underlätta för både privata och kommunala

verksamhet skulle tydligare riktlinjer behövas och att det skulle gå att ge mer ansvar till de privata verksamheterna som vill hjälpa till. När det gäller uppföljning berättar samtliga respondenter att det ska ske var tredje månad ifrån socialtjänsten men att det inte alltid följs. Följs inte uppföljningen kommer inte barnet att kunna bli lyssnat på i den bemärkelse som den bör för att barnperspektivet ska beaktas. Barnperspektivet har vi insett går hand i hand med uppföljningen då det inte alltid är att socialarbetarna har tid att träffa barnet förutom på uppföljningstillfällena. Träffas inte barnet och socialarbetaren vid dessa tillfällen försvinner tillfällena där barnet har rätt till att göra sin röst hörd. I och med att barnperspektivet grundar sig i att låta barnet påverka sin situation (Ponnert & Rasmusson, 2018). Sker inte uppföljningen kommer inte barnperspektivet att kunna beaktas i hur barnet har det i sin placering. Ponnert & Rasmusson (2018) lyfter även att barnets bästa hela tiden i barnperspektivet ska räknas in. En av respondenterna lyfter att efter 18 månader skrivs familjehemmen som är privata över på kommunen och kommunen tar då över ansvaret för familjehemmet. När detta sker upplevs det inte som att det ses till barnets bästa. Även om barnet blir kvar i familjehemmet kommer det komma in nya socialarbetare som stöttar familjehemmet och som kan arbeta på ett annat sätt än de tidigare. Detta skulle kunna leda till att barnet blir oroligt då det sker förändringar trots en situation som tidigare fungerat. Detta anser vi inte innebär ett bejakande av barnets bästa.

Ett annat dilemma som vi uppmärksammat är hur barnets kontaktnät påverkas. Andersson, 2013 beskriver barnets mikronivå där bland annat familjen finns. Att inte ha nära kontakt med barnets biologiska föräldrar måste i flera fall påverka barnet negativt. Flera av respondenterna som arbetar via privat aktör anser att de gärna skulle ha mer kontakt med de biologiska föräldrarna än vad de har idag. Höjer (2021) beskriver även han att de biologiska föräldrarna uppskattar när de får vara en del av utredningen. De uppskattar också kontinuitet med socialarbetaren och att denne inte skall bytas ut så ofta. I och med att de privata aktörerna gärna vill ha mer kontakt med de biologiska föräldrarna samt kunna hjälpa socialtjänsten mer vore det kanske en lösning att låta privata aktörer få mer handlingsutrymme och kontakt med de biologiska föräldrarna. Detta anser vi även skulle gynna både barn och de biologiska föräldrarna. För barnen skulle det kanske kunna leda till att barnet kan ha tätare kontakt med sina biologiska föräldrar. De biologiska föräldrarna skulle kunna ha en speciell person inom de privata aktörerna som de kan kontakta och kanske slippa handläggaryten på socialtjänsten i samma utsträckning. Ett dilemma är däremot att det är socialtjänsten som har det yttersta ansvaret för barnet enligt Lindahl & Bruhn (2018). Det kommer då leda till att allt som rör barnet på något vis kommer behöva gå via socialtjänsten. Detta skulle då i stället kunna bidra till oro hos de biologiska föräldrarna som har en god relation med deras kontaktperson på privat aktör men sedan ändå inte får ha någon kontakt med barnet då de måste gå via socialtjänsten.

Resultat av denna studie visar att socialtjänsten har påverkats av den privata marknadens tillväxt under de senaste åren. Samtidigt har socialtjänsten kanske varit med och skapat situationen själva genom personalbrist och bristande resurser. Tham (2017) skriver att antalet sjukskrivningar, psykiskt påfrestande arbete och rekryteringsproblem kan bidra till bristen av personal inom socialtjänsten. Familjehemmen som kommunen själva har rekryterat försvinner nu bort till de privata företagen med lov om högre ersättning och resurser som kommunen inte själva kan bistå med. Bristen på tid är ett återkommande tema i

de intervjuer som gjorts. För att överhuvudtaget få tag i familjehem idag måste kommunerna vända sig till de privata aktörerna. Detta innebär att de privata verksamheterna har ett övertag som betyder att de kan förhandla fram priset på sina tjänster. Tjänster som kommuner ofta måste betala eftersom de själva inte sitter på samma resurser. Resultatet av studien visar att det sker samarbete mellan kommunala och privata verksamheter med olika resultat. Det finns inte i dagens läge några regler, lagar eller liknande som kan agera som en mall hur ett samarbete ska se ut. Detta uttryckte båda parter var ett problem eftersom detta skapade förvirring angående ansvarsområden och arbetsuppgifter. Detta kan leda till att vissa arbetsuppgifter inte blir gjorda vilket i sin tur leder till ett dåligt samarbete. Meager et al. (2016) skriver att socialarbetarna på socialtjänsten i många fall har svårt att lita på privata aktörer. Detta har även framkommit i denna studie då respondenterna svarat att de helst inte vill anlita privata aktörer på grund av att de inte har samma inblick i barnets liv. Höjer och Forkby (2011) skriver att socialtjänstens socialarbetare har mindre insyn vid en placering i privat regi. Detta trots att det är socialtjänsten som har det yttersta ansvaret om barnet. Detta skapar ett dilemma för socialtjänsten eftersom de inte med hundra procent kan försäkra sig om barnets säkerhet.

Studiens resultat tar även upp den bristande granskningen som finns angående privata verksamheter. Privata verksamheter måste ha ett tillstånd från IVO för att få bedriva sin verksamhet. Efter detta finns det ingen granskning överhuvudtaget vilket gör att verksamheterna inte har några fasta ramar att hålla sig till gällande vårdens kvalitet. Eftersom det inte finns någon granskning eller någon insyn från socialtjänsten gällande barnets placering innebär detta att de enda som vet vad som händer gällande barnet är konsulenterna som är anställda på det privata företaget. Detta kan tyckas konstigt eftersom socialtjänsten är huvudansvariga för barnet. Som organisationsteorin beskriver så har socialtjänstens makt blivit etablerad i samhället vilket betyder att den har blivit legitimerad. Med framväxten av de privata aktörerna har socialtjänstens legitimitet blivit ifrågasatt. Frågan är om socialtjänsten genom att använda de privata aktörerna sakteligen förlorar sin makt samt förtroendet från samhället.

7.1 Metoddiskussion

Genom att utgå ifrån en kvalitativ metod har det varit möjligt att erhålla ett resultat som på djupet belyser socialarbetarens upplevelser av samarbete och situation av att arbeta med kollegor inom annan aktör. Vi intervjuade totalt sex respondenter där två var ifrån kommunal verksamhet och fyra var ifrån privat verksamhet. Att bara intervjuade två respondenter ifrån kommunal verksamhet upplevde vi efteråt som lite få. Dessa två arbetade dessutom med lite olika arbetsuppgifter som gjorde det svårt att kunna se om de arbetade lika inom kommunala verksamheten. Däremot upplevde vi att fyra respondenter ifrån privata aktörer räckte för att kunna hitta tydliga likheter och skillnader i hur de arbetar men även i kontrast till hur kommunen arbetar. Att dessutom ha respondenter ifrån olika privata aktörer gör att studiens resultat breddas lite och olika aktörers arbetssätt lyfts fram.

En annan aspekt som vi tänkt på är hur vårt ämne kan påverkat respondenternas svar i intervjun. Studiens syfte skickades ut till respondenterna innan genomförd studie i form av missivbrev (se bilaga A). I och med att ämnet är provocerande och att många har en tydlig bild av vad de anser om privata aktörer kan det ha kommit att påverka respondenternas svar. De privata aktörerna skulle kunna svara att deras verksamhet ser ut att fungera fläckfritt medan de som arbetar kommunalt i stället vill lyfta sin verksamhet. I och med att vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer där innehållet i intervjuguiden går att justera har dessa ändrats under intervjuernas gång (Bryman, 2018). Fler frågor lagts till för att kunna besvara syftet så precist som möjligt. Vissa frågor har även fått omformuleras lite då vi efter avslutade intervjuer utvärderat vad som gick bra och vad som kan behövas justeras inför kommande intervju. Genom att samla in relevant information och arbeta grundligt med resultatet samt att låta respondenterna ta del av det färdiga resultatet kommer flera aspekter av tillförlitlighet och äkthet att ligga till grund för studien. Genom att respondenterna får ta del av resultatet hoppas vi att äktheten kan öka genom att de tar hjälp av vårt resultat och appliceras det på deras egen verksamhet och deras egna erfarenheter för att utveckla dessa framåt.

8 SLUTSATSER

Genom studiens resultat och analys framkommer det att det finns brister i kommunikationen mellan privata och kommunala verksamheter gällande arbetsfördelningen vid en placering. Privata verksamheter har idag mer resurser men ett betydligt mindre handlingsutrymme jämfört med vad de kommunala verksamheterna har. Detta beror på de ekonomiska resurser som de privata verksamheterna besitter på grund av att de är vinstdrivande. Kommunen har i dagens läge svårigheter att konkurrera på marknaden för familjehemsplaceringar. I och med att kommunikationen och brist i arbetsfördelningen inte är tydlig gör det att det placerade barnet inte följs upp i den grad som det behövs. Detta leder till att barnperspektivet indirekt åsidosätts vilket gör att barnets bästa inte uppnås. Resultatet visar att kommunen ger de privata aktörerna mer uppföljningsansvar vilket leder till att kommunen inte följer upp dessa barn lika ofta. När uppföljningarna inte sker som de ska påverkas barnperspektivet negativt genom att barnet inte får komma till tals. Detta strider direkt med FN:s konvention om barns rättigheter som Sverige lagstiftade 2020.

Idag finns det ganska mycket kvalitativ forskning inom familjehemsvården och även inom ämnet privatisering. Däremot finns det inte speciellt mycket forskning om privatiseringens påverkan på familjehemsvård. Därför ville vi undersöka vilka erfarenheter som finns inom ämnet privat familjehemsvård. För fortsatt forskning skulle det vara intressant att göra kvantitativa undersökningar där det går att få fram ett mer generellt övergripande svar på hur respondenterna tar ställning till privatisering av familjehemsvård. I vår undersökning bestod urvalet endast av kvinnliga respondenter och det skulle därför vara intressant att kunna se om det finns någon skillnad mellan könen.

REFERENSLISTA

- Andersson, G. (2013). Utvecklingsekologi och sociala problem. I A. Meeuwisse & H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem* (Uppl. 2 s. 202–239). Natur och kultur.
- Blom, B. (2006). Marknadsorientering av socialtjänsten – orsaker, motiv och effekter. I O. Grape, B. Blom & R. Johansson (Red.), *Organisation och omvärlden: nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer* (s. 173-202). Studentlitteratur.
- Braun, V. & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: a practical guide for beginners*. SAGE.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber
- Derksen, T. (2010). The Influence of Ecological Theory in Child and Youth Care: A Review of the Literature. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 1(3/4), 326-339. <https://doi.org/10.18357/ijcyfs13/420102091>
- Fylkesnes, M., Larsen, M., Havnen, K., Christiansen, O., & Lehmann, S. (2021). Listening to Advice from Young People in Foster Care- From Participation to Belonging. *British Journal of Social Work*, 51(6), 1983-2000. doi:10.1093/bjsw/bcab138
- Hjerm, M., Lindgren, S., & Nilsson, M. (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys* (Upp.2). Gleerups.
- Höjer, I. (2011). Parents with Children in Foster Care – How Do They Perceive Their Contact with Social Workers? *Practice: Social Work in Action*, 23(2), 111-123. doi:10.1080/09503153.2011.557149
- Höjer, S., & Forkby, T. (2011). Care for Sale: The Influence of New Public Management in Child Protection in Sweden. *British Journal of Social Work*, 41(1), 93-110. doi:10.1093/bjsw/bcq053
- Inspektionen för vård och omsorg. (2016). *Fyra kommuners handläggning i ärenden som avser familjehemsplacerade barn – sammanställning av tillsynsresultat 2015* (Artikelnummer IVO 2016–26). <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2016/fyra-kommuners-handlaggning-i-arenden-som-avser-familjehemsplacerade-barn-rapport.pdf>
- Järkestig Berggren, U., Arnesson, K., & Bergman, A-S. (2021). The Take-off for Private Consultants in Child Protection Investigations- How Did Sweden Get Here?. *British Journal of Social Work*, 51, 1463-1481. doi:10.1093/bjsw/bcab053
- Lindahl, R., & Bruhn, A. (2018). Professional dilemmas and occupational constraints in child welfare workers' relationships with children and youth in foster care. *Children and Youth Services Review* 88, 333-340. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.039>

- Lindkvist, L., Bakka, J.-F. & Fivelsdal, E. (2014). *Organisationsteori: struktur, kultur, processer*. Liber.
- Lundgren, L. & Sunesson, P-A. (2022). *Nya sociallagarna: med kommentarer i lydelsen den 1 januari 2022*. Norstedts juridik.
- Lundström, T., Pålsson, D., Sallnäs, M., & Shanks, E. (2021) A Crisis in Swedish Child Welfare? On Risk, Control and Trust. *Social Work & Society* 19(1), 1-15. <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:464-sws-2507>
- Meagher, G., Lundström, T., Sallnäs, M., & Wiklund, S. (2016). Big Business in a Thin Market: Understanding the Privatization of Residential Care for Children and Youth in Sweden. *Social Policy & Administration*, 50(7), 805-823. doi:10.1111/spol.12172
- Ponnert, L., & Rasmusson, B. (2018). Att bedöma barns behov och föräldrars förmåga. I L. Ponnert (Red.), *Utredningsarbete i den sociala barnvården* (2 uppl., s. 33-60). Gleerups.
- Sellick, C. (2011). Privatising Foster Care: The UK Experience within an International Context. *Social Policy and Administration*, 45(7), 788-805. doi:10.1111/j.1467-9515.2011.00791.x
- Socialstyrelsen (2021) *Att lyssna på barn i familjehem - En nationell brukarundersökning om familjehemsplacerade barns upplevelser av vården*. Hämtad 27 september 2022 från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-3-7251.pdf>
- Socialstyrelsen. (2014). *Manual till BRA-fam – en standardiserad bedömningsmetod för rekrytering av familjehem* (Artikelnummer 2014-2-5). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2014-2-5.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017). *Förstärkt familjehemsvård – Ansvar och roller när socialnämnden anlitar privata konsultverksamheter* (Artikelnummer 2017-3-43). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-3-43.pdf>
- Socialstyrelsen. (2018). *Grundbok i BBIC- Barns behov i centrum* (Artikelnummer 2018-10-20). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-20.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). *Manual till Familjehemsvinjetter – en standardiserad bedömningsmetod för utredning av familjehem* (Artikelnummer 2020-5-6703). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-5-6703.pdf>
- Socialstyrelsen. (2022). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2021* (Artikelnummer 2022-9-8096).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-9-8096.pdf>

Socialstyrelsen. (27 september 2022). *Barn och unga placerade i familjehem*.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/placerade-barn-och-unga/familjehem/>

Socialtjänstlag. (SFS 2001:453). Socialdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453#K6

Söderbäck, M. (2010). Barnperspektiv och Barns perspektiv. I M. Söderbäck (Red.), *Barns och ungas rätt i vården* (s. 25–46). Stiftelsen Allmänna Barnhuset och författarna.

Teimouri, M., Åhlström, L., Svennberg, M., Björling, S., & Havström, M. (2011). *Trygghetsvandring ur barns perspektiv – Erfarenhet av fyra pilotprojekt*. Svärd & Söner.

Tham, P. (2017). A Professional Role in Transition: Swedish Child Welfare Social Workers' Descriptions of Their Work in 2003 and 2014. *The British Journal of Social Work* 48(2), 449-467. doi:10.1093/bjsw/bcx016

Wiklund, S. (2011). Individ- och familjeomsorgens välfärdstjänster. I L. Hartman (Red.), *Konkurrensens konsekvenser: vad händer med den svenska välfärden?* (Uppl. 2 s. 111–145). SNS.

Wiklund, S., & Sallnäs, M. (2011). The Material Side of Foster Care: Economic and Material Resources among Foster Carers and Foster Youth in Swedish Child Welfare. *Adoption & Fostering* 34(4), 27-38. doi:10.1177/030857591003400404

BILAGA A. MISSIVBREV

Hej,

Vi är två socionomstudenter på Mälardalens universitet som ska skriva vårt examensarbete under hösten 2022. Syftet med examensarbetet är att undersöka om det finns några upplevda skillnader gällande uppföljningsarbetet för placerade barn inom kommunens utredda familjehem kontra konsulentstödda familjehem. Den målgrupp vi inriktar oss på är socionomer eller liknande yrkesgrupper som arbetar med uppföljningen av placerade barn utanför hemmet.

Därför kontaktar vi dig som arbetar med placerade barn med en förfrågan om du skulle vilja medverka i en intervju som vi beräknar kommer att ta mellan 30–45 min att genomföra. Intervjuerna kommer att ske digitalt eller på plats enligt överenskommelse någon gång mellan vecka 46 och 47 i november månad.

Ditt deltagande kommer vara frivilligt och du kan när som helst under intervjun välja att avbryta din medverkan i studien. Hela intervjun är sekretessbelagd och kommer spelas in och transkriberas och din medverkan anonymiseras. När studien är godkänd kommer samtligt inspelat och transkriberat material att kasseras. När studien är färdig och godkänd skickas den ut till dig så du kan ta del av resultatet. Kontakta oss gärna om du vill ha mer information om studien eller om du har några frågor.

Med vänliga hälsningar,

Emma och Sofia

Emma Björklund

ebd20008@student.mdu.se

Sofia Wallbom

sww20001@student.mdu.se

Handledare

Lennart Räterlinck

lennart.raterlinck@mdu.se

BILAGA B. INTERVJUGUIDE

Inledning:

- Hälsa välkommen
- Tack för att du ställer upp
- Informera att vi spelar in
- Samtyckeskravet – Du får när som helst dra dig ur om du inte längre vill medverka.
- Samtycker du till att medverka?

Intervjufrågor - Kommun

1. Hur ser din utbildningsbakgrund ut?
2. Beskriv hur arbetet ser ut gällande familjehemsplaceringar.
3. Använder ni er av några metoder när ni utreder familjehem?
4. Hur ser uppföljningen av barnet ut, vilken kontakt finns mellan dig och barnet?
5. Hur ser uppföljningen ut med de biologiska föräldrarna ut?
6. Hur ofta följs placeringen upp?
7. Hur beaktas barnperspektivet? Har du något exempel du skulle kunna ge?
8. Hur många barn placeras i konsulentstödda familjehem. Vad ligger till grund för en placering i konsulentstödda familjehem?
9. Hur väljer ni ut de konsulentstödda familjehemmen?
10. Ser du några förbättringsmöjligheter gällande uppföljningen med barnet?
11. Ser kontakten annorlunda ut när barnet är placerat i ett konsulentstött familjehem?
12. Vilka styrkor och svagheter ser du med placeringar i kommunens familjehem respektive konsulentstödda familjehem?
13. Vad ser du för fördelar gällande uppföljningen med att barnet placeras i ett av kommunens familjehem?
14. Vad ser du för för- och nackdelar med att använda en vinstdrivande verksamhet?
15. Hur ser samarbetet ut mellan kommun och konsulentstödda verksamheter ut tycker du?
16. Finns det något med samarbetet som skulle kunna förbättras?

Avslutning:

- Har du något mer du vill tillägga?
 - Vill du ta del av studien när den är klar?
 - Tack för din medverkan!
-

Inledning:

- Hälsa välkommen
- Tack för att du ställer upp
- Informera att vi spelar in
- Samtyckeskravet (påminna) – Du får när som helst dra dig ur om du inte längre vill medverka.
- Samtycker du till att medverka?

Intervjufrågor - Privat

1. Hur ser din utbildningsbakgrund ut?
2. Beskriv hur arbetet ser ut gällande familjehemsplaceringar.
3. Använder ni er av några metoder när ni utreder familjehem?
4. Hur ser uppföljningen av barnet ut, vilken kontakt finns mellan dig och barnet?
5. Hur ser uppföljningen ut med de biologiska föräldrarna ut?
6. Hur ofta följs placeringen upp?
7. Hur beaktas barnperspektivet? Har du något exempel du skulle kunna ge?
8. Ser du några förbättringsmöjligheter gällande uppföljningen med barnet?
9. Vilka styrkor och svagheter ser du med placeringar i kommunens familjehem respektive konsulentstödda familjehem?
10. Vad ser du för fördelar med att barnet placeras i ett konsulentstött familjehem?
11. Vad ser du för för- och nackdelar med att er verksamhet är vinstdrivande?

12. Hur ser samarbetet ut mellan kommun och konsulentstödda verksamheter ut tycker du?
13. Finns det något med samarbetet som skulle kunna förbättras?

Avslutning:

- Har du något mer du vill tillägga?
- Vill du ta del av studien när den är klar?
- Tack för din medverkan

BILAGA C. ARBETSFÖRDELNING

Sammanfattning och Abstract – Sofia och Emma

Inledning – Sofia

Bakgrund – Sofia och Emma

Tidigare forskning – Emma

Teorier - Sofia och Emma

Metod – Sofia och Emma

Resultat och Analys - Sofia och Emma

Diskussion – Sofia och Emma

Slutsats – Sofia och Emma

Box 883, 721 23 Västerås **Tfn:** 021-10 13 00
Box 325, 631 05 Eskilstuna **Tfn:** 016-15 36 00
E-post: info@mdh.se **Webb:** www.mdh.se